

«TK MEGANOM»

ISSN 2520-7474

PARADIGM OF KNOWLEDGE

Multidisciplinary
Scientific Journal

№ 1(51)

Frankfurt 2022

ISSN 2520-7474

DOI 10.26886/Paradigm.2520-7474.1(51)2022

**SCIENTIFIC JOURNAL
PARADIGM OF KNOWLEDGE**

**No. 1(51), 2022
May, 15**

FOUNDER: CENTER FOR
INTERNATIONAL COOPERATION
TK MEGANOM, LLC

WAS FOUNDED IN 2014

IT IS ISSUED SIX TIMES A YEAR

<http://naukajournal.org/index.php/Paradigm/>

Edition address: Zeil 12,
60313 Frankfurt, Germany

Edition e-mail: paradred@gmail.com

Phone: + 496921246293

© Center for international scientific
cooperation TK Meganom, LLC

Reprint of materials without the written permission of edition forbidden

Editorial Board:

The Editor-in-chief Nataliia Tytova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine, Kyiv

Economic Sciences

- Doctor of Economical Sciences, Professor, Barsky Y. M., Lutsk National Technical University;
- Doctor of Economical Sciences, Professor, Shvets N. R., Director of Institute of Banking Technologies and Business "University of Banking";
- Doctor of Economical Sciences, Professor, Shevchuk A. V., Novovolynsk Research-Education Institute of Economics and Management Ternopil National Economic University;
- Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, Vdovenko N. M., National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
- Doctor of Economical Sciences, Professor, Zahorna T. O., Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, Hrapkina V. V. Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;

Historical Sciences

- Doctor of Historical Sciences, Professor, Orehovsky V., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- Doctor of Historical Sciences, Professor, Yuriy M., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;

- Doctor of Historical Sciences, Bezarov O., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- Doctor of Historical Sciences, Professor, Tsyganenko L., Izmail State Humanitarian University
- Doctor of Historical Sciences, Professor, Roebuck Igor Y., Kharkiv National Medical University;
- Doctor of Historical Sciences, Nikitenko K. V., Lviv National Academy of Arts;
- Doctor of Historical Sciences, Professor, I.B. Datskiv, Ternopil National Economic University;
- Doctor of Historical Sciences, Professor, Cotsur Nadiya, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University;

Philosophical sciences

- Doctor of Philosophy, Alatoom Mohammad Fayiz Ahmad;
- Ramadan Emhemad Jweli Kanan, Doctor of Philosophy (PhD), Elmergib University, Libya;
- Doctor of Philosophy, Professor, Chikarkova M., Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- Doctor of Philosophy, Professor, Andriyenko O. V. Donetsk National University;
- Doctor of Philosophy, Dulyan P. G., Mikolaiv National University;

Political Sciences

- Doctor of Political Science, Professor, Kornienko V., Academician of the Ukrainian Academy of Political Science, Vinnytsia National Technical University, President of the Association "Analitikum"
- Doctor of Political Sciences, Professor, Tkach O. I., Taras Shevchenko National University of Kyiv;
- Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Denysyuk Svetlana G., Vinnytsia National Technical University;

Pedagogical Sciences

- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Belmaz Y. Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vlasenko K. V., Doctor of Pedagogical Sciences, Donbass State Engineering Academy;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Prima R. M., Lesya Ukrainka Eastern European National University;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kozhevnikov V. M., Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Tarnopolskyi O. B., Doctor of Pedagogical Sciences, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk;
- Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poluboiaryna I. I., Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts;

Psychological Sciences

- Doctor of Psychology, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Technology (UTA), Iryna Volzhentseva; Hryhoriy Skovoroda Pereyaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University;
- Doctor of Psychology, Professor, Simonenko S., K.D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University;
- Associate Professor, Murat Eliozy, Ondokuz Mayıs University, Yasar Dogu Faculty Of Sport Sciences, Samsun, Turkey;

Medical Sciences

- Doctor of Medical Sciences, Professor, Mikhail Lebedyuk, Head of the Department of Dermatology and Venereology, Odessa National Medical University;
- Doctor of Medical Sciences, Professor, Bocharov Vasily Andreevich, Head of the Department of Pharmaceutical and Cosmetology Technologies, Odessa Medical Institute of the International Humanities University;
- PhD in Medical Sciences, Bocharova Veronika Vladimirovna, Odessa National Medical University;
- Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Kuts Larissa Viktorovna, Head of the course of dermatovenerology, clinical immunology, allergology, Medical Institute of the Sumy State University;
- Doctor of Medical Sciences, Zubkova L., Medical center "ORTO DENT" (Odessa, Ukraine);
- Doctor of Medical Sciences, Gladchuk V., «Hladchuk Medical Aesthetic Center» (Kiev, Ukraine)
- Doctor of Medicine, Professor, Peklina G. P., Odessa Medical Institute International Humanitarian University;

Technical Sciences

- Doctor of Technical Sciences, Professor, Waldemar Wójcik, Lublin University of Technology;
- Doctor of Technical Sciences, Professor, Baranowski V. M., Ternopil National Technical University;
- Doctor of Technical Sciences, Professor, Gogo V. B., Donetsk National Technical University;
- PHD in Engineering Sciences, Alatoon Mohammad Fayiz Ahmad

Juridical sciences

- Doctor of Law, Professor, Krinitsky I. E., Professor, Research Laboratory number 1, Research Institute of Finance;
- Doctor of Law, Professor, Gumin A. M., Training and Research Institute of Law and Psychology, National University "Lviv Polytechnic"

Art

- Doctor of Art, Professor, Crul P. F. V.Stefanik Prikarpatsky University;
- Doctor of Art, Professor, Olena Sizova, P. Tchaikovsky South Ural State Institute of Arts;
- Doctor of Art, Professor, Katerina Stanislavska, National Academy of Leaders Culture and Arts;
- Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Prokopova Natalia Leonidovna, Dean of the Faculty of Directing and Actor Art, Kemerovo State Institute of Culture;
- Doctor of Art, Rusudan Kvaratskhelia, Caucasus International University;
- Doctor of Art, Professor, Andriy Puchkov, Boris Grnchenko Kyiv University;
- PhD in Art, Evhen Kushch, National Academy of Leaders Culture and Arts;

Geographical Sciences

- Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ilyin L. V., Head of the Department of Tourism and Hospitality Lesya Ukrainka East-European National University;

Ulrichsweb™ Global Serials Directory

DOI (Digital object identifier)

Publishing house is a member of CrossRef

Indexing:

CORE

WORLDCAT

BIELEFELD ACADEMIC SEARCH
ENGINE

RESEARCHBIB

CITEFACTOR

GOOGLE SCHOLAR

I. ART AND ART CRITICISM

DOI 10.26886/2520-7474.1(51)2022.1

UDC 76.01:766

CULTURAL-AESTHETIC COMPONENT OF COLOR IN ADVERTISING DESIGN

Svitlana Pryshchenko, Prof. Dr. Hab. in Art Studies, Dr. Hab. in Design

<https://orcid.org/0000-0003-3482-6858>

e-mail: akademiki@ukr.net

State University of Infrastructure and Technologies, Ukraine, Kyiv

Tetyana Senchuk, Ph.D. in Design, Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0002-2933-9724>

State University of Infrastructure and Technologies, Ukraine, Kyiv

This research on the cultural-aesthetic component of color in Advertising Design aims at systematizing visual means and defining their complex functional features in the communication space. The problems of advertising are visualization, stylistics, and development tendencies. Methodology is based on socio-cultural, axiological, and comparative methods. Originality includes the scientific study of possible solutions in advertising communication, using associative connotations of color images. Color harmony in advertising is interpreted as a dynamic balance of contrasting elements of the visual info media. As an alternative to globalization processes with an aspiration to standardization and assimilation of cultural peculiarities, the process of a nation's self-identification is actualized in posters. The functions of color in advertisements are here considered, e.g., expressive, physiological, emotional, informative, and aesthetic. The study on color in Advertising Design in a vast cultural context pays special attention to art-aesthetic aspects. The authors conclude that the use of visual means in

advertising is orientated to a target audience with aesthetic ideals and national colors from Italy, Switzerland, and Ukraine. The practical value of the obtained results lies in the application of this complex approach to color designing posters.

Keywords: *color semantics, visual aesthetics, advertising poster, media, cultural context.*

Доктор мистецтвознавства, доктор наук габіліт. у галузі дизайну, професор Прищенко С.В.; доктор філософії у галузі дизайну, доцент Сенчук Т.В., Культурно-естетична компонента кольору у рекламному дизайні / Державний університет інфраструктури та технологій, Україна, м. Київ

Дослідження культурно-естетичної складової кольору у рекламному дизайні спрямоване на систематизацію візуальних засобів та визначення їх комплексних функціональних особливостей у комунікаційному просторі. Проблемами реклами є візуалізація, стилістика, тенденції розвитку. Оригінальність включає наукове вивчення можливих рішень у рекламній комунікації з використанням асоціативних конотацій кольорових образів. Колірна гармонія в рекламі трактується як динамічний баланс контрастних елементів візуальної інформації. Як альтернатива глобалізаційним процесам із прагненням до стандартизації та засвоєння культурних особливостей, у плакатах актуалізується процес самоідентифікації нації. Тут розглядаються функції кольору в рекламі, наприклад, експресивна, фізіологічна, емоційна, інформативна та естетична. Вивчення кольору в рекламному дизайні в широкому культурному контексті приділяє особливу увагу художньо-естетичним аспектам. Автори роблять висновок, що використання візуальних засобів у рекламі орієнтоване на цільову аудиторію з естетичними ідеалами та національним колоритом Італії, Швейцарії та України. Практична

цінність отриманих результатів полягає у застосуванні комплексного підходу до проектування плакатів в кольорі.

Ключові слова: *семантика кольору, візуальна естетика, рекламний плакат, медіа, культурний контекст.*

Introduction. Since ancient times color has been a symbol, decor, and a means of information. The colors of nature are inexhaustible sources of inspiration for artists and designers. Color is always and everywhere a manifestation, an expression of a certain idea, however, not a measure of quantity or form, but the quality of the property without which it is impossible to imagine human intelligence. The colors of culture are created by Man, and visual culture, in turn, creates Man (Serov, 2004).

The study of the topic can take place at the cultural, methodological, methodical, or practical level. In this case, we focused on the practical application of national colors in the poster. The relevance is due to the importance of color graphics in the fields of commerce, industry, culture of many countries, and intensification of visual researches. A poster actively broadcasts the social, cultural, historical development of society, becomes a picturesque chronicle and a reflection of life. Our analyses of cultural-aesthetic component of color in advertising (Ad) has the aim to systematize visual means of information and make a complex definition of their functional and visual specifics in communication space of modern society, which is much wider than fifty years ago. At the beginning of XXI cent. great changes happened in conception of Design and Advertising because of the globalization processes and simultaneous ethno-cultural identification.

Color in many varieties of Art, Design and Advertising performs important aesthetic, formative, informative tasks. The genesis of color in advertising as the form of socio-cultural communication determined by several factors: first – a pragmatic, depending on the existing inventory of economic relations,

development of media and specific commercial objectives; second – a cultural, depending on the socio-cultural realities of society forms and psychological aspects of national mental groups. And third factor – aesthetic, depending on the ideological platforms and art-historical processes of development, affecting the transformation of social structures, spiritual and material culture, and on the formation of art styles. So, color always needs the certain context (Pryshchenko, 2018, p. 43).

The content of modern Ukrainian publications indicates not enough level of scientific research of art-aesthetic aspects of advertising design. The humanities and art criticism scientists don't disclose the influence of Art on ads and formation of its stylistics, – the scientific works have describing character and don't give the idea of the appropriateness of the color development of advertising products. But some American, Canadian and European authors studied the color forms in advertising graphics (Barnard, 2005; Bovee & Arens, 1989; Colour Design, 2017; Droste, 2006; Heller, 1995; Singh, 2006; Thiessen, 2017; Traindl, 2009). Ana Craciunescu believes that semiotic decoding of advertising signs is necessary, since advertising is an images containing preexisting and reproduced visual symbols (Craciunescu, 2021).

The theoretical fundamentals for color research are scientific publication (Biggam, 2012) and advertising design research are publications (Advertising and Art, 2007; Flath & Klein, 2014; Meggs, 2006; Mueller-Brockmann, 2004; Weill, 2004). Anatol Wowk examines the national palette, noting that the color designations in the Ukrainian language have a very wide range, and in particular, the pair “blue-yellow” in the Ukrainian flag has the following color interpretations: light blue, greenish-blue, navy blue, azure, strong blue – and springy, spring orange-yellow, golden-yellow, warm yellow, yellow chrome. Therefore, even at the level of use in the design and advertising of the pair “blue-yellow” quite significant variations of shades are possible (Wowk, 1986,

87). Moni Almalech deal a visual-verbal code of advertising communications. Advertising becomes a sign that sells not a product itself but its symbolic reflection. He emphasizes that the semiotics of color combines visual and verbal aspects that are very important in advertising – natural prototypes, universal meanings, associative characteristics, ethno-cultural features, and manipulative strategies to influence the consumers (Almalech, 2011). Despite the fact that the output of products and services beyond national borders in the form of a poster requires consideration of the factors of internationalization, today they are directly dependent on the imagery of advertising and national coloristics.

Methodology. The authors` vision of the problem is that advertising is trans system, integrative character, and the complex approach has proven to be the most appropriate for understanding the nature of advertising communications. The methodology is based on socio-cultural, axiological, and comparative methods to the analysis of visual language of color in Ad. The socio-cultural method made it possible to interpret color graphics as a reflection of the historical, cultural, economic, technological and political stages of society. Applying the axiological method, color considered as a derivative product of culture, due to a set of needs, values and norms of a particular historical period. The comparative method provided a comparison of the advertising environment in historical dynamics.

Article's objective. This research on the cultural-aesthetic component of color in advertising aims at systematizing visual means and defining their complex functional features in the communication space. Objective – color as a national resource in Ad on the example of Italian, Swiss and Ukrainian posters.

Main materials. There are three levels of color perception: 1. Sensing color can be understood as the simplest understanding of physiology; 2. Perception is a more complex process due to a number of laws of

psychological nature; 3. Sense of color belongs to the emotional-aesthetic sphere. Visual perception is closely related to the semantics of color – not only cultural but also psychophysiological, because during perception there is a combination of visual reaction and thinking, there is a process of judgments and thoughts. Different levels of significance with the use of color symbols and connotations affect semiological understanding in the construction of self-identification through objects or images. Jean-Philip Lenclos analyzes the world's dominant colors according to his own concept of “color geography”, explores the palettes of different habitats and proves how climate, geology, lighting, socio-cultural features and ethno-art traditions uniquely affect the applied aspects of color, its aesthetics (Lenclos, 2004).

In spite of its main commercial function, advertising was recognized as cultural phenomenon due to visual aids of advertising communication that become logical reflection of socio-cultural state of society in definite periods. Unfortunately, in most cases modern means of ad information don't contribute to forming outlook, art thinking development, aesthetic perception of reality etc. that visual aids are not end in itself: form, space and visual interrelation become means of visualization of ideas. On the base of critical visual analysis of modern ads, we can clearly separate two main tendencies of visualization: first – ideological orientation of middle class consumers to “life in luxury style” and international stylistics, second – orientation towards mass consumer, catching attention, exclusive brightness and diversity of colors in advertisements, ethno-motives also. Communicative, semiotic and cultural-aesthetic aspects of advertising define the bar and core of Ad appeal is axiological complex, with the help of which advertising can touch the individual values and aspirations of consumers. This complex becomes a basis for other elements of Ad world. It is necessary to add that modern advertising forms trends of the definite style of life, social behavior, principles of use and moral norms.

Visual aids of advertising changed greatly – modern appearance of advertising appeals differs much from advertising of XIX cent. by graphic means and methods of psychological influence on consumers. In XX cent. a new stage of advertising activity has begun – advertisers have realized the need to predict the effectiveness of their appeals. The first psychological scientific studies on the perception of information and experiments to generalize the reaction of consumers to color ads appeared. Plamen Shulikov notes that at the beginning XX cent. there were sharp contradictions between the concepts of “art” and “industry”, mass production of consumer goods already then resulted in their low aesthetic level (Shulikov, 2011, p. 58). However, as in previous centuries, advertising appeals resembled works of art – engraving, story picture, miniature. Our generalization and classification of empirical ads materials of the end XIX – beginning of XXI cent. allows coming to the conclusion that advertising borrows style features of graphic arts and art crafts.

Advertising evolved from illustrative accompanying of commercial information to appearance of new to the appearance of new styles (or pseudo-styles) in frames of mass culture. In this context a lot of mistakes in advertising graphics were exposed: prevalence of stereotypes, primitivism, vulgarity and the absence of national imagery of major countries. Nowadays in the advertising space are dominated pop art, kitsch, eclecticism. In spite of main task of advertising – attracting attention of potential clients to one of many products, as a rule, similar products and create its positive image for long term memorizing, means of visualization mostly have low aesthetic level. Considerable commercialization went through, though, influenced the state and character of mass culture. As a result of huge economic and State building difficulties at the end of 1980–90s of the last century Ukraine lost control over the production of own mass cultural product and its spread, giving it to foreign, especially to American and Russian producers. But

advertising products for mass consumers must have aesthetic level and implement cultural-education function. Arman Dyane considered that base influence of advertising is that converts product into drug analogue, as if injects stupefy due to which purchasing of the product immediately gives the feeling of facilitation to consumer, bordering to euphoria, and, enslaves him for a long time. If Ad announcement is optimal by sense and form, it should raise as delight as anxiety simultaneously, create anguish presentiment pleasure and desire to get it in any way (Dyane, 2004).

To our mind, the main problem of advertising creativity is finding balance between commerce and aesthetics. Advertising philosophy is directed to getting profits, which is understood as the most important part of advertising process. But culturological, outlook and moral-psychological parts are also of great importance. Especially the above mentioned parts of Ad process make a base of platform of visualization ideas. Nowadays, orientation of production to regional groups of consumers, significant change of market policy presupposed cardinal change in tasks and character of advertising: socio-psychological, cultural and aesthetical indices become very actual. Definition of color imagery as specific means of creating image from the point of view of definite aesthetic ideal is a key to understanding the process of projecting mythological image in Advertising design. Many consumers need not advertised goods but their images, symbols of prestige, possibility as means to follow definite style of life. Model of behavior due to social fashion and outcome style of life is a reflection of definite outlook, system of values, hierarchy of inner aims formed in their mind.

Florian Yuriev, selectively considering the color symbolism of different times and peoples, believes that all symbolic systems, without exception, contain semiotic signs of broad generalized meaning, which were used by philosophers, theologians, scientists, and artists. For any language, the main ones are semantic units that are similar to the characteristics of the object or

concept, and in a particular situation acquire cognitive (cognitive) values, the value of which is determined from the standpoint of national color culture. As a color metaphor, associative-code meanings have expressive significance not only in painting, but also in the art of visual information. From the point of view of semiotics, color performs three functions: communicative, cognitive and expressive. At the stage of representation in the process of perception with the help of color, communicative stages take place: distinction, distribution, separation, and unification of visual elements. At the stage of color-coding objects of reality or concepts, a cognitive function is performed. And already at the stage of emotional expression of feelings and aesthetic evaluation, the expressive functions of color are performed. In a real information situation, there are always nuances of color preferences that have a very subtle effect on the art imagery (Yuriev, 2007, pp. 32–33).

Color perception in advertising has strong psycho-emotional, associative and semantic principles, which are based on physiological, archetypal, art-historical, and cultural levels. In the era of “emotional shopping”, color is becoming a powerful psychological tool to influence the consumer. The design features of advertising must be considered in the design process. Hierarchically, it looks like this: at the first, emotional level, the main thing is the expressive function (which is the last in Yuriev, with which we can't agree), at the stage of attracting attention, psycho-physiological – at the stage of perception of objects and generalization of forms to simple geometric figures, emotional – at the stage of perception of straight and curved silhouettes in tone and color. At the second level of logical analysis, the informative function is added – at the stage of formation of consumer interests, and aesthetic function – at the stage of readiness to purchase purchases. Image advertising is becoming increasingly important, which, in contrast to the narrow approach as a one-way appeal, campaigning for specific goods or services. A broad approach is aimed at any appeal of the

manufacturer or seller to the national colors of the target audience (Pryshchenko, 2018). Based on the comparative analysis of advertising images in the different times, we have identified the four chronological stages in the choice of color as a style element and national resource in Italian, Swiss and Ukrainian posters. We distinguish four stages.

1.A figurative stage was the most prolonged, purely, advertising than didn't differ much from the works of Fine Art: realism, classicism, and ethno-stylistics in the XVIII–XIX cent. In the given examples we clearly see folk costumes that are organically entered into advertising themes.

2.A formal stage, one founded on the use of Avant-garde means, mainly the simple and contrast color combinations of functionalism from Bauhaus style in European countries, and Ukrainian constructivism, suprematism with ethno-stylistics in the I half of the XX cent. These examples already have signs of national colors as visual identifiers of countries.

3.A synthetic stage combined various color means of previous stages. Postmodernism captures all spheres: eclecticism, fragmentation and strategic instability, ethno-stylistics, the complexity of images, its deconstruction in the II half – the end of XX cent. We can see a rather bold use of the colors of Italian and Swiss flags, but for poster the artist chose the traditional colors for Ukrainian embroidery – black, red and white.

4.An imagery-associative stage, in which the art image, emotionality and originality of the chosen visual means are put forward. The rise of postmodernism, and conceptual search for new styles, returning ethno-style (neo-folk), functionalism and minimalism, pin-up, leading polystylism. Color becomes a significant visual channel for communication, flat colors and shapes, the decor is absent, 3D images, big possibilities of computer effects in early of the XXI cent. These four posters vividly demonstrate the dominance of national colors in Ad. Nowadays take into account the specifics of regional cultures and their inherent graphic and color means of expression.

Archetypal images in ads often imitate folklore motifs, themes, ideas, and characters.

One of the directions of design research is examining the influence of ethno-art and, especially coloristic traditions on modern project culture. Balance of national and international in design activity and advertising communications are actual and not homogeneous. Target audience research from the point of view of mentality has very big prognosis force in ads, because psycho-emotion peculiarities are already stable indices and widespread to great amount of population. Every country has its own cultural traditions, lack of respect ruins the strategy of a firm.

During XX cent. definitions of international sense of design dominated in society, so, the most interesting design form-creating inventions in the era of industrial production were international. But now, when manufacturers orient on small output products, it becomes possible to demarcate the national stylistics. Unfortunately, projects at the end of XX cent. – beginning of XXI cent. contained mechanistic borrowings of rural art motives and putting them on out national objects of printed and outdoor advertising, packing, souvenirs, web banners. Negative phenomenon of pseudo-nationalization was formed and consolidated at that time (e.g., pseudo-Ukrainian, pseudo-Russian, pseudo-Japanese, pseudo-Eastern styles). Though, the use of ethno-motives in advertising graphics should not be the “decoration” of advertising products, but it should be looking for new national forms of ads, saving regional cultural values in modern life, because accelerated speed of globalization brings world to obliteration of borders (Pryshchenko, 2012).

In conditions of socio-cultural dynamics, we can observe “washing out” of stylistic trends or, even their absence that is generally defined by term “postmodernism” as presence of typical eclectics in postindustrial society and variety of artistic research in the second part of XX cent. It should be pointed out that borders of art and arrogance are washed out now more than in

other time, so, the most problematic question is on stylistic features, aesthetic parameters, criteria of contemporary art and advertising products assessment. Postmodernism has its own typological features: the use of any ready forms from art to utility, widespread of photography and computer special effects, deliberate violation of commensurable quantities of visual elements, borrowing the ideas from other types of art, remake, interpretation, combination, fragmentation, epatage, installation, collageness and circulation (Byars, 1994; Heller, 2000). Now the frames of postmodernism are widening; forming of new stylistic trends in Architecture, Art, Design and Advertising are made by deliberate synthetic approach in the use of variable elements, wide spread of irony and giving new context to old forms, complexity of the sense of harmony, increasing the variety of genres, reinterpretation of ethno-art traditions, accepting the coexistence of different cultures and dialogue of cultures.

The Russian-Ukrainian war in 2022 inspired international cooperation among students and professionals in the field of poster art under the slogan “Stand with Ukraine!” on Facebook. The “blue-yellow” explosion as marking of Ukrainian territory and requirement for its integrity, as coding the meaning of national identity and high moral standards of Ukrainian society, demonstrated different creative approaches, different styles, but the only means – color as resource of the Nation. It should be noted that the Russian aggression against Ukraine has intensified the consciousness of Ukrainians around the world and creativity in the use of national colors not only in posters but also in super graphics, Ikebana, drawings, memes, installations in Poland, Lithuania, Latvia, Czech Republic, Montenegro, Romania, France, Turkey, Canada, and the United States. The vocation of posters to express the feelings of society is a special topic “Power of the Poster”. The poster is a powerful “weapon”, a powerful tool for visualizing socially significant ideas (Fig. 1).

*Fig. 1 – #StandWithUkraine, pictures from page by S.Pryshchenko
“ECO-culture club”. Retrieved from <https://www.facebook.com/ECO-culture-club-109900551139700>*

In this paper, we discussed about the advertising industry are not from the standpoint of Economics, Marketing or Management, but in terms of its artistic level of the posters. The comparative analysis of the forming factors in advertising is found that the visual range are not perform illustratively and decorative function, but is formed as the cumulative visual-verbal model, and language of which relies on the methods and means of Arts in the postmodern period. The functions of color in advertisements as the gradual perception are considered: expressive, physiological, emotional, informative, and aesthetic (Pryshchenko, 2018, p. 262).

Conclusion. In summary, it should be emphasized that researching the visual language of color in advertising communications in a wide context, paying special attention to art-aesthetic problems we come to conclusion that advertising is experiencing positive and negative impacts of socio-cultural transformations. The use of color as visual mean in advertising graphics must be stipulated by orientation to target audience taking into consideration definite the aesthetic ideals, national coloristics, and ethno-art traditions. Color images as products of creativity in advertising have social meaning only in the systemic understanding of cultural processes. It is shown that media evolved from a simple illustrative accompaniment of commercial information to the borrowing of new art styles. So, the visual-verbal content of

advertisements should be submitted in the unity of emotional and rational components, in determined cultural and communicative contexts, in associative relations also. The functions of color in advertisements are here considered, e.g., expressive, physiological, emotional, informative, and aesthetic. Color contributes to the national identification and image creation of countries, producers, goods, and services. The practical value of the obtained results lies in the application of this complex approach to color designing posters. **The prospects for further research** are to deepen the proposed provisions, which may serve as a basis for the development of Advertising Design Theory in Ukraine.

References:

1. Advertising and Art. (2007) *International graphics from the affiche to pop art*. Skira.
2. Almalech, M. (2011) *The Color semiotics*. Proceedings of the International Scientific Conference "Language and Color." Sofia University St. Kliment Ohridski, pp. 223–240.
3. Barnard, M. (2005) *Graphic Design as Communication*. Routledge Press.
4. Biggam, C. (2012) *The Semantics of Color. A Historical Approach*. Cambridge University Press.
5. Bovee, C., Arens, W. (1989) *Contemporary Advertising*. Irwin.
6. Byars, M. (1994) Postmodernism. In book: *The Design Encyclopedia*. J.Wiley & Sons, pp. 447–448.
7. Colour Design. (2017) *Theories and Applications*, ed. J.Best. Woodhead Publishing.
8. Craciunescu, A. (2021) Archetypal Aspects of Visual Intertextuality in Digital Advertising. *Journal of Media Research*, Vol. 14, Issue 2 (40), pp. 123–132.
9. Dyane, A. (2004) *Reklama [Advertising]*. Neva [in Russian].

10. Droste, M. (2006) *Bauhaus. 1919–1933*. Taschen.
11. Flath, B., Klein, E. (2014) *Advertising and Design. Interdisciplinary Perspectives on a Cultural field*. Bielefeld University.
12. Heller, E. (1995) *Wie Farben wirken: Farbpsychologie, Farbsymbolik, kreative Farbgestaltung*. Rowohlt.
13. Heller, S. (2000) Postmodernism. In book: *Graphic Style: from Victorian to Digital*. H.Abrams Publisher, pp. 230–233.
14. Lenclos, J.-P., Lenclos, D. (2004) *Colors of the World*. W.Norton & Company.
15. Meggs, P. (2006) *History of Graphic Design*. 5 ed. Wiley.
16. Mueller-Brockmann, J. (2004) *History of the Poster*. Phaidon Press.
17. Pryshchenko, S. (2012) *Natsionalnyi styl` i psevd-nationalizatsiya v dizajne i reklame [National style and pseudo-nationalization in Design and Advertising]*. Academy of Color. Author` resource. Retrieved from https://koloristika.in.ua/t_nkd.php [in Ukrainian]. (2022, June, 05).
18. Pryshchenko, S. (2018) *Khudozhno-obrazna systema reklamnoi grafiky [Art-imagery system of Advertising Graphics]*. National Academy of Culture and Arts Management, pp. 254–262 [in Ukrainian].
19. Serov, N. (2004) *Tsvet Kul`tury [The Color of Culture]*. Rech [in Russian].
20. Shulikov, P. (2011) *Art and Advertising. Industrial canon and cultural branding*. Slovesnost.
21. Singh, S. (2006) Impact of Color on Marketing. *Management Decision*, No 44 (6), pp. 783–789, <https://doi.org/10.1108/00251740610673332>
22. Thiessen, J. (2017) *An Advertising History*. Retrieved from <http://activehistory.ca/2017/10/canada150-advertising-history> (2022, June, 05).
23. Traindl, A. (2009) *Neuromarketing: the visualization of emotions*. Alpina Publishers.

24. Weill, A. (2004) *Graphics: A Century of Poster and Advertising Design (New Horizons)*. Thames & Hudson.
25. Wowk, A. (1986) *English-Ukrainian Dictionary of color names and color science*. New York–Paris–Sydney–Toronto, pp. 87–89.
26. Yuriev, F. (2007) *Color imagery of information [Tsvetovaya obraznost` informatsii]*. Novyi Druk [in Russian].

Citation: Svitlana Pryshchenko, Tetyana Senchuk (2022). CULTURAL-AESTHETIC COMPONENT OF COLOR IN ADVERTISING DESIGN. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 1(51). doi: 10.26886/2520-7474.1(51)2022.1

Copyright Svitlana Pryshchenko, Tetyana Senchuk ©. 2022. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

II. PHILOSOPHICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2520-7474.1(51)2022.2

UDC:165.742:001:316.42

HUMANIZATION OF SCIENCE AS A RESPONSE TO THE CHALLENGES OF SOCIALLY TURBULENT SPACE

Oleh Kubalskyi, Applicant

<http://orcid.org/0000-0001-6071-592X>

e-mail: kubalsky@ukr.net

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

The issue of the need to humanize various spheres of social life in the conditions of socially turbulent space is actualized. Humanistic principles and goals must be introduced into education, politics, social governance, and the information sphere. The humanization of science as a sphere that has perhaps the most powerful potential to respond to the devastating consequences of the formation of a global turbulent space plays a special role. The article considers science as a center of axiological stability, a space for the formation of important worldviews and values of mankind. But in order to do so, it must itself go through a thorough process of humanization and humanitarianization.

It is emphasized that humanization as a response of science to the challenges of a socially turbulent society is caused by a disharmony between the spiritual, ethical and material development of mankind. Since the middle of the last century, along with the statement of the fact of alienation of science from man in the works of philosophers, there is a call to return to it. The humanization of science as a process of turning science to human problems is developing in the reorientation of scientific research under the influence of post-classical rationality and the change of anthropo- and sociocentric goals

of scientific and technological progress to ecocentric. The main directions of humanization of science include the responsibility of scientists to society for the results and consequences of their research, theoretical justification of equilibrium nature management, overcoming one-sidedness and absolutization of rational-experimental method of cognition, and democratization of internal relations in science. It is emphasized that in order to purposefully address strategic issues of humanitarian development, it is necessary to rely on the concept of humanization of education, science, politics, government, society.

Key words: *science, humanization, socially turbulent space, humanitarian development, innovations.*

Здобувач, Кубальський Олег, Гуманізація науки як відповідь на виклики соціально-турбулентного простору/ Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна.

Актуалізується проблематика необхідності гуманізації різних сфер соціальної життєдіяльності в умовах суспільно-турбулентного простору. Гуманістичні принципи та цілі мають привноситися в освіту, політику, соціальне управління, інформаційну сферу. Особливу роль відіграє гуманізація науки як сфери, що має чи не найпотужніший потенціал для відповіді на руйнівні наслідки формування глобального турбулентного простору. У статті наука розглядається як осередок аксіологічної стабільності, простір формування важливих світоглядно-ціннісних орієнтирів людства. Але для цього вона сама має пройти наскрізний процес гуманізації та гуманітаризації.

Наголошується, що гуманітаризація як відповідь науки на виклики соціально-турбулентного суспільства викликана до життя дисгармонією між духовно-етичним та матеріальним розвитком людства. З середини минулого сторіччя разом з констатацією факту відчуження науки від людини у працях філософів звучить призив

повернення до неї. Гуманітаризація науки як процес звернення науки до проблем людини розвивається в умовах переорієнтації наукового пошуку під впливом постнекласичної раціональності та зміни антропо- і соціоцентричних цілей науково-технічного прогресу на екоцентричні. Основні напрямки реалізації гуманізації науки охоплюють питання відповідальності вчених перед суспільством за результати й наслідки їх науково-дослідної діяльності, теоретичне обґрунтування рівноважного природокористування, подолання односторонності і абсолютизації раціонально-експериментального методу пізнання, а також демократизацію внутрішніх відносин в науці. Підкреслюється, що для того, щоб цілеспрямовано вирішувати стратегічні питання гуманітарного розвитку, необхідно спиратися на концепції гуманізації освіти, науки, політики, влади, суспільства.

Ключові слова: наука, гуманізація, соціально-турбулентний простір, гуманітарний розвиток, інновації.

Вступ. Соціально-турбулентний життєвий простір формує нові умови виживання людини та людства як цивілізації, підпорядковує реалізації цього завдання всі (без винятку) форми суспільного мислення та практичної діяльності. Одним з основних серед них є наука. Центром такого підпорядкування в науці є людина, яка потребує гуманізації науки, пошуку та реалізації дійсно людських параметрів власного існування. Останнє формує потребу в гуманізації науки, розвитку науки в її гуманітарній парадигмі.

Гуманітаризація як відповідь науки на виклики соціально-турбулентного суспільства викликана до життя дисгармонією між духовно-етичним та матеріальним розвитком людства. Нажаль сучасна людина за умов успішного науково-технічного поступу все більше відчуває дискомфортність власного існування. Головна причина того, що

«світ людини» активно стає кризовим, зазначає вітчизняний філософ М. М. Кисельов, полягає в тому, що посилюється диспропорція між технологічно-виробничими можливостями людини і її духовно-моральнісним розвитком. Сьогодні помітно втрачається сцієнтистська віра в месіанську роль науки та досягнення справедливого й гуманістичного соціуму. Аналітики пишуть про нестачу ідей, світоглядну кризу не тільки людини як індивіда, а й всього людства. Загалом підкреслюються наступні симптоми такого кризового стану: розчарування, втрата смислу життя, розвиток різноманітних морфологічних захворювань на фоні достатньо розвиненої медицини, тривожності та депресій, нестача відчуття щастя й спокою, усвідомлення марності життєвих зусиль, пониження ролі сім'ї та родинних цінностей тощо. Іншими словами, сучасна людина «втрачає ґрунт під ногами». Домінує перманентне відчуття небезпеки. Складається враження, що чим успішнішим є людство в аспекті науково-технічного розвитку, тим невизначенішим і загрозливішим уявляється його майбутнє. Головними чинниками сучасної еколого-антропологічної кризи вважаються:

1. Конфлікт природного та соціального;
2. Деформація традиційних інститутів культурної спадковості;
3. Нарощення деструктивних соціальних практик;
4. Втрата позитивного образу майбутнього [6].

Варто відзначити, що така дисгармонія стала особливо відчутної, у другій половині минулого сторіччя, коли стало зрозуміло, що результати науково-технічного прогресу використовуються не завжди на благо людини. Стало ясно, що наука, яка до цього сприймалась виключно як смисловий центр людської культури, створила можливості бути використовуваною не тільки для людини, але і проти людини. Втім, окремі філософи тривогу забили набагато раніше.

Так, 12 січня 1866 р. завідувач кафедри філософії Імператорського Московського університету П. Юркевич виголосив промову «Розум згідно ученням Платона і досвід згідно з ученням Канта», у якій констатує деградацію науки у напрямку прикладного прагматизму, зведення її «до розряду посібників, корисних для ділків», з яких вихолощується «усе, що було розумного й що збагачувало особистість кращими переконаннями», наголошуючи на тому, що «у науці зростає тіло її, що складається з багатьох відомостей, а сама душа – система раціональних принципів – лишається без культури й без відома про саму себе та про своє ставлення до останніх цілей людської особистості» [18, с.301-302].

Майже 70 років поспіль кризи науки констатують К. Ясперс та Е. Гуссерль. Зокрема, К. Ясперс у «Духовній ситуації часу» (1931) вказує на духовне самоспущення науки, оскільки стимулом наукових відкриттів вже є не бажання знати більше, себто не знання як самоцінність (Аристотель), а прагматичний критерій його технічного застосування, отримання премій тощо. А поширене преклоніння перед її здобутками, К. Ясперс трактує як забобони, бо не становить причетності до її смислу. «Справжня наука – це знання, в яке входить знання про методи і межі знання» [20, с. 372]. Е. Гуссерль в своїй праці «Криза європейських наук» (1935), дійшов висновку про те, що наука нічого не спроможна сказати про розум або нерозумність, про людину як суб'єкта свободи, оскільки вона «абстрагується від будь-якої співвіднесеності з суб'єктивністю» [5, с. 548], а ненажерлива пристрасть науки до отримання нової інформації безвідносно до значимості нових знань, лише засліплює її, не даючи можливості оцінити результати.

Ще чверть століття поспіль М. Гайдеггер в оповіданні «Відчуженість» (1959) (збірка «Розмова на польовій дорозі») констатує залежність людини від техніки в усіх сферах свого буття, попереджаючи, що «техніка усюди, щохвилини нав'язує себе людині, вона давно вже

переросла нашу волю і здатність приймати рішення», а «природа стала лише гігантською бензоколоною, джерелом енергії для сучасної техніки та промисловості» [17, с.106-108]. Аналогічні думки, що супроводжувались зневірою в майбутньому, страхом перед прийдешнім, безвихіддю, песимізмом, висловлювали інші мислителі минулого сторіччя. Більшість з них об'єднує думка про те, що сучасній людині загрожує серйозна небезпека, оскільки вона все більше перетворюється на придаток техніки, об'єкт маніпуляції і підкорення. Констатується девальвація, «руйнація» людської особистості, втрата цілісності її внутрішнього світу (Е. Фром), перетворення людини в індивіда, «яким керують ззовні» (Д. Рісмен), «одномірну людину» (Г. Маркузе), колекцію «соціальних ролей», позбавлених внутрішньої структури (Р. Дарендорф) тощо [8, с. 644].

В історію увійшло висловлювання французького антрополога Клода Леві-Строса, проголошене ним в середині минулого сторіччя: «XXI століття буде сторіччям гуманітарних наук, або не наступить взагалі». Цими словами він закінчував свою передмову до книги Катерини Хелен Берндт (Catherine Helen Berndt) *Women's changing ceremonies in Northern Australia* (1950), хоча вони набули популярності після посилання на цю фразу В. В. Іванова у його статті, що вийшла в журналі «Природа» за 1978 рік. Ця пізніше відома фраза відбивала погляди Леві-Строса, що були викладені у його ранній праці «Елементарні структури спорідненості» (1949), де він обґрунтовує думку про солідарність науки і гуманізму, нерозривний зв'язок гуманізації і науковості. Гуманізувати, згідно Леві-Строссу фактично і означає пізнавати [1, с. 107].

Саме з цього часу разом з констатацією факту відчуження науки від людини у працях філософів звучить призив повернення до неї. Гуманістичні умонастрої сучасної науки стали закладатися вже з середини XX століття, зокрема, в теорії благоговіння перед життям (А.

Швейцер), етики товариства (Р. Гвардіні), екологічної етики (О. Леопольд, Б. Каллікот, Р. Аттфільд), етики покаяння, відповідальності і єдності людства (Х. Йонас), доповіді «Римського клубу» (Д. Мідоус, Дж. Рандерс, В. Вільм, В. Бехренс) та інших.

Власне про гуманітаризацію науки як процес звернення науки до проблем людини, а також побудова науки як діяльності з урахуванням особистісних ресурсів вченого і виходячи з того, що людина – вища цінність, зайшла мова на постнекласичному етапі розвитку науки[14]. В.С. Стьопін, який, до речі, був в числі перших, хто запропонував термін «постнекласика» у періодизації науки, у своїх працях показав, що постнекласичний етап, що почався в останній третині минулого століття і продовжується до цього дня, став закономірним підсумком взаємодоповнення соціокультурних (тобто зовнішніх) і відповідних логіці розвитку науки (тобто внутрішніх) тенденцій [15].

Сучасні дослідники вказують на таку ознаку постнекласичної науки як посилення її соціокультурної обумовленості, що задає ціннісну (або ціннісно-цільову) світоглядну установку розвитку сучасної науки. Це дозволяє говорити про певну тотожність процесів аксіологізації і гуманізації науки. Соціокультурна обумовленість науки необхідна для того, щоб наука розвивалася як елемент культури, тобто щоб вона не протиставляла себе суспільству, людині, природі [12, с. 51].

Актуальність гуманітаризації і аксіологізації технонаучного світотворення набуває особливого значення з огляду на те, що, як ще вказував М. Хайдеггер, наука (ймовірно, її природно-технічний пласт знання) не здатна до рефлексії, вона «не мислить, .. бо її спосіб дії і її засоби ніколи не дадуть їй мислити-мислити так, як мислять мислителі» [17, с. 137-138]. Ситуація, що склалася породжує насторожене, недовірливе ставлення до науки, формує розуміння того, що традиційний тип раціональності в науці вичерпав свої можливості і став

навіть небезпечний для людини. У науці, орієнтованій на цей тип раціональності, все людське виключено з пізнавального процесу і тому чисто об'єктивістське наукове знання, відокремлене від людини, – це бездушне знання. Воістину, раціональність, породжена розумом, витіснила розум. Сьогодні вже очевидно, що логіко-гносеологічну модель науки, в основі якої лежить подібний тип раціональності, має замінити іншою моделлю – моделлю науки, що базується на гуманістичному типі раціональності [7, с. 113].

Будучи пов'язаною з людським фактором, технонаука потребує осмислення, експертизи, соціокультурному запитуванні забезпечити яке, як раз таки, можуть гуманітарії. Зокрема, російський філософ Е. Г. Гребенщикова вказує на сучасну потребу технонауки в гуманітарному роз'ясненні соціотехнічних мнімостей, під якими прийнято розуміти «колективно прийняті і реалізовані бачення бажаного майбутнього (або опір небажаному), засновані на загальному розумінні форм суспільного життя і соціального порядку, досяжні через підтримку розвитку науки і техніки» [4, с. 59-60]. Крім цього, завдання гуманітаріїв висвітлюються в наступному: дослідження іманентної «кухні» науки і технологій, оцінка врахування інтересів соціуму при здійсненні наукової діяльності, проведення експертиз екологічної, соціальної, гуманітарної проблематики, маркетинговий супровід до кінцевого споживача розробленої технології або науково-технічного прототипу [2, с. 85].

Збагнувши в повній мірі соціальність науки, її зв'язок з цілісною культурою цивілізації, надавши науковому прогресу гуманістичний вигляд та сформувавши гуманістичний вимір наукової раціональності, гармонізований з сферою соціальних цінностей, зробивши гуманістичні орієнтири визначальними в еволюції науки як сфери пізнання людина може науку гуманізувати. В кінцевому рахунку, людині треба буде розв'язати питання щодо наукової раціональності з позицій

гуманістичного світовідношення і створити тим самим нову, гуманістичну модель науки. Людство, яка бажає будувати гуманне суспільство на науковій основі, має сформулювати уявлення про науку, що дозволяє ввести в критерії наукової раціональності людський фактор. Тоді рекомендації науки будуть обмежені рамками допустимого для людини. Методологічно це означає пріоритетне становище гуманістичних критеріїв по відношенню до інших критеріїв наукової раціональності. Наукова раціональність в цьому випадку втрачає своє колишнє властивість бути самоцінністю, так як знаходить принципово нову характеристику: вона стає виразом сутнісних властивостей людини, знаходить людську якість [7, с.118].

Отже, у широкому сенсі під гуманітаризацією науки розуміється посилення спрямованості на людину як найвищу цінність не тільки змісту різних дисциплін, але також форм організації і умов науково-дослідницької діяльності, а також подолання технократичних тенденцій, що суперечать потребам та всебічному, вільного розвитку особистості. Цей процес включає в себе, по-перше, все більш повне використання результатів і потенційних можливостей науки з метою забезпечення благополуччя всіх людей; по-друге, вдосконалення самої науки з метою створення умов, які найкраще відповідають самореалізації і збільшення творчого потенціалу працюючих в цій сфері [14].

Гуманізація науки як процес розвивається в двох напрямках, що взаємно впливають один на одного: переорієнтація наукового пошуку і зміна існуючих в ньому пріоритетів. Переорієнтація наукового пошуку є наслідком наступаючого в науці періоду постнекласичної раціональності, а зміна існуючих пріоритетів – наслідком відходу від антропо- і соціоцентричних цілей науково-технічного прогресу і заміни їх на екоцентричні [12, с. 53].

Висвітлюючи концепції гуманізації освіти, науки, політики, влади суспільства варто навести висловлювання В. К. Сергєєва, який зазначає, що нинішній стан гуманістичних ідей характеризується винятковою строкатістю. Спектр інтерпретацій гуманізму простягається від індивідуалістичних до енвайроменталістських пристрастей їх авторів [12, с. 51].

Гуманізм (лат. *humanus* – людський, людяний) як «система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність» [10] базується на багатовіковій традиції ідей та ідеалів Розуму і Людяності, які послідовно розвинуті філософами античної доби, діячами культури Ренесансу, Просвітництва та Нового часу, та спирається на філософські основи, що відтворені у різноманітних антропологічних концепціях: екзистенціалістській, персоналістичній, аналітичній (глибинній) психології; «космічні» гуманістичні ідеї співіснують з екзистенціальними, прагматичними, суто «земними». При цьому людина в її ставленні до життя — ось той висхідний генералізуючий принцип, навколо якого розгортається гуманітарна наука й освіта і до якого вона, зрештою, повертається, виконуючи свою пізнавальну і світоглядну функцію [3, с.204]. Загалом, ідея гуманізму протягом розвитку суспільства слугувала соціо-культурним підґрунтям існування людства як складова загальнолюдської моралі – настанов і вимог, спрямованих на підтримання необхідної єдності, цілісності людства, щоб забезпечити його самозбереження, виживання, самовідтворення [19, с. 13].

Нині виокремлюють традиційну концепцію гуманізму та нові його інтерпретації у вигляді концепцій трансгуманізму, постгуманізму або нового гуманізму.

Традиційна концепція гуманізму ґрунтується на ідеях видатних мислителів доби Відродження, провідними з яких є світоглядні акценти на онтологічному суверенітеті людини, її залежності від самої себе,

свободі у «виборі себе», самоутвердженні й самореалізації. Вона визнає людину ключовою цінністю, вишукує шляхи та засоби «олюднення людини», тобто її виховання і формування на принципах людяності [16, с. 18]. Разом з тим антропоцентризм, яким пронизана традиційна концепція гуманізму, робить людину центром і неперевершеною метою світобудови, а гуманістична традиція виходить з визнання цінності людини як особистості, визнання людського блага критерієм оцінки всіх соціальних структур і визнання людини найвищою метою [7, с. 118]. Саме антропоцентричні настанови традиційної концепції гуманізму суперечать теперішній дійсності. На думку відомого філософа Юзефа Бохеньського (Швейцарія), основні погляди «старого» Просвітництва — крайній антропоцентризм, віра у прогрес і необмежені можливості людини — вже не відповідають сучасній духовній ситуації. Людина не є центром всесвіту, вона не має жодних переваг перед усім живим. Натомість, зазначає В. Пазенок, в сучасному світі вона знов перетворилася на найактуальнішу проблему: вона не знає, що собою являє, «але втім одночасно знає про те, що вона цього не знає» (М. Шелер) [9, с. 65].

«Перевідкриття гуманізму» зумовлене тією тривожною ситуацією, в якій опинилося людство на межі нового століття, сукупністю глобальних суперечностей, що загрожують існуванню «*homo sapiens*». В концепції трансгуманізму виникла нова версія людини – «постлюдина (*posthuman*) – це нащадок людини, модифікованої в такій мірі, що вже не є людиною» [11, с. 98]. Наряду з постлюдиною з'явилися також об'єктоцентричні, суб'єктоцентричні, біологізаторські, соціологізаторські та космоцентричні версії людини. Нам імпонує концепція постгуманізму, яка вводить в сферу науково раціонального пошуку поряд з людиною (відповідно до сучасних постнекласичних уявлень) суспільство і природу. Отже, концепція постгуманізму, заснована на викладених нижче ключових положеннях. Передбачається, що у світі існують три основних «дійові

особи»: людина, суспільство і природа. Між ними поступово виникла все більш ускладнюється триєдність відносин. Вони між собою діалектично рівні, правомочні. Внаслідок цього вони «приречені» на коеволюцію. Її мета – в асимптотичному наближенні гармонізації відносин трьох акторів мезокосму [13, с. 151].

Загалом сучасні концепції гуманізму не відокремлюють людину в світі і, тим більше, не протиставляють людину світу, а представляють людину світу і тому світ для людини виступає як самоцінність, а значить і цінність знання повинна визначатися не його конкретно тимчасової корисністю, – що диктується «принципом споживання», – але тим, що знання – це душа людської культури, душа всієї історії наукової та духовної цивілізації, а, отже, також самоцінне. Самоцінне все те, що є: будучи самоцінністю, існуюче перетворюється в цінність для людини [7, с. 118].

Ідея «оновленого гуманізму» — це людський вимір економіки і політики, діалог та толерантність як імператив людських відносин, соціальний прагматизм і орієнтація на реальні турботи «земної людини», що забезпечують їй широку соціальну базу в умовах глобальних проблем сучасності, можливість виживання в кризовому соціумі. Істотна особливість концепції «нового гуманізму» полягає у тому, що вона виходить із положення про поєднання індивідуальних та групових ціннісних вимог, національних та загально-цивілізаційних інтересів [3, с.208]. Для того, щоб цілеспрямовано вирішувати стратегічні питання гуманітарного розвитку, необхідно спиратися на концепції гуманізації освіти, науки, політики, влади, суспільства.

Підводячи підсумки здійсненого дослідження, відзначимо наступне: гуманітаризація як відповідь науки на виклики соціально-турбулентного суспільства викликана до життя дисгармонією між духовно-етичним та матеріальним розвитком людства. З середини минулого сторіччя разом з

констатацією факту відчуження науки від людини у працях філософів звучить призив повернення до неї. Гуманітаризація науки як процес звернення науки до проблем людини розвивається в умовах переорієнтації наукового пошуку під впливом постнекласичної раціональності та зміни антропо- і соціоцентричних цілей науково-технічного прогресу на екоцентричні. Основні напрямки реалізації гуманізації науки охоплюють питання відповідальності вчених перед суспільством за результати й наслідки їх науково-дослідної діяльності, теоретичне обґрунтування рівноважного природокористування, подолання однобічності і абсолютизації раціонально-експериментального методу пізнання, а також демократизацію внутрішніх відносин в науці.

Література:

1. Автомонова Н. С. (2010) Клод Леви-Стросс – in memoriam: уроки структурной антропологии и гуманизм XXI века. Вопросы философии. № 8.
2. Баканова Е. А. (2017) Трансформация науки в информационном социуме. Философия и культура. № 4.
3. Воронкова В. (2008) Гуманізація освіти, науки, політики, влади суспільства. Філософія освіти. № 1-2(7).
4. Гребенщикова Е. Г. (2018) Социотехнические мнимости технауки. Вопросы философии. № 3.
5. Гуссерль Э. (2000) Логические исследования. Картезианские размышления. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Кризис европейского человечества и философия. Философия как строгая наука. – Мн.: Харвест, М.: АСТ.
6. Кисельов М. М. (2018) Роль філософії у формуванні сучасного дидактичного процесу. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної

конференції «Знання, освіта, Освітченність», м. Вінниця, 28-29 вересня 2018 р. Вінниця: НТУ.

7. Корниенко А. И. Корниенко Ан. И. (2008) Дегуманизация науки и гуманистическая рациональность как фактор ее преодоления. Вестник Челябинского государственного университета. № 28 (129).

8. Лисенко Ю.В. (2012) Гуманізація соціальної політики в контексті демократизації. Держава і право. Вип. 56.

9. Пазенок В. (2005) Гуманістичний принцип сучасної філософії освіти. Філософія освіти. № 1.

10. Попович М. В. (2004) Гуманізм. Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во "Наукова думка".

11. Розин В. М. (2005) Техника и социальность. Вопросы философии. № 5.

12. Сергеев В. К. (2010) Гуманизация науки: новые философские основания. Вестник Томского государственного университета.

13. Сергеев В. К. (2008) Философия гуманизма и гуманизация образования. Известия Томского политехнического университета. Т. 313. № 6.

14. Смолина Я.С.,БряникН.В. (2007)Гуманітаризація науки. Общие проблемы философии науки: Словарь для аспирантов и соискателей / сост.и общ. ред. Н. В. Бряник ; отв. ред. О. Н. Дьячкова.Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та.

15. Степин В. С. (2003) Теоретическое знание. Москва : Прогресс-традиция.

16. Фіалко Н. А. (2015) Гуманізація вищої освіти: змістовно-функціональні аспекти : дис. канд. філософ.наук: 09.00.10 – філософія освіти. Київ.

17. Хайдеггер М. (1991) Разговор на проселочной дороге. Москва: Высшая школа.
18. Юркевич П. Д. (1993) Вибране. Київ: Абрис.
19. Ярошенко В. М. (2002) Формування гуманістичних цінностей у політичній свідомості молоді : автореф. дис. канд. політ. наук : 23.00.02. Одесса.
20. Ясперс К. (1999) Духовная ситуация времени. Смысл и назначение истории. Москва: Республика.

References:

1. Avtomonova N. S. (2010). Klod Levy-Stross – in memoriam: uroky strukutnoi antropohyy y humanyzm XXI veka [*Claude Levi-Strauss – in memoriam: lessons of structural anthropology and humanism of the XXI century*]. Voprosy fylosofyy. Russian scientificjournal, no. 8. [in Russian].
2. Bakanova E. A. (2017). Transformatsiya nauky v ynformatsyonnom sotsyume [*Transformation of science in the information society*]. Fylosofyia i kultura. Russian scientificjournal, no 4. [in Russian].
3. Voronkova V. (2008). Humanizatsiia osvity, nauky, polityky, vlady suspilstva [*Humanization of education, science, politics, society*]. Filosofiia osvity. Ukrainian scientificjournal, no 1-2(7). [in Ukrainian].
4. Hrebenshchykova E. H. (2018). Sotsyotekhnnycheskye mnymosty tekhnnonauky[*Sociotechnical imaginations of technoscience*]. Voprosy fylosofyy. Russian scientificjournal, no. 3. [in Russian].
5. Husserl E. (2000). Lohycheskye yssledovanyia. Kartezyanskye razмышlenyia. Kryzys evropeiskyykh nauk y transtsendentalnaia fenomenolohyia. Kryzys evropeiskoho chelovechestva y fylosofyia. Fylosofyia kak strohaia nauka [*Logical research. Cartesian reflections. The crisis of European sciences and transcendental phenomenology. The crisis of European humanity and philosophy. Philosophy as a rigorous science*]. Collectionofscientificworks. [in Russian].

6. Kyselov M. M. (2018). Rol filosofii u formuvanni suchasnoho dydaktychnoho protsesu [*The role of philosophy in the formation of the modern didactic process*]. Materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Znannia, osvita, Osvitchennist», Collectionofscientificworks. [in Ukrainian].
7. Korniyenko A. Y., Korniyenko An. Y. (2008). Dehumanyzatsiya nauky y humanystycheskaia ratsyonalnost kak faktor ee preodolenyia [*Dehumanization of science and humanistic rationality as a factor in overcoming it*]. Vestnyk Cheliabynskoho hosudarstvennoho unyversyteta. Collectionofscientificworks, no 28 (129). [in Russian].
8. Lysenko, Yu. V. (2012). Humanizatsiia sotsialnoi polityky v konteksti demokratyzatsii [*Humanization of social policy in the context of democratization*]. Derzhava i pravo. Collectionofscientificworks, vol. 56. [in Ukrainian].
9. Pazenok, V. (2005). Humanistychnyi pryntsyp suchasnoi filosofii osvity [*The humanistic principle of modern philosophy of education*]. Filosofiia osvity. Ukrainian scientificjournal, no 1. [in Ukrainian].
10. Popovych M. V. (2004). Humanizm. Entsyklopediia istorii Ukrainy [*Encyclopedia of the History of Ukraine*]: T. 2: H-D / Redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: V-vo «Naukova dumka». [in Ukrainian].
11. Rozyn V. M. (2005). Tekhnika y sotsyalnost [*Technology and sociality*]. Voprosy fylosofyy. Russian scientificjournal, no. 5. [in Russian].
12. Serheev V. K. (2010). Humanyzatsiya nauky: novye fylosofskye osnovanyia [*Humanization of science: new philosophical foundations*]. Vestnyk Tomskoho hosudarstvennoho unyversyteta. Collectionofscientificworks. [in Russian].
13. Serheev V. K. (2008). Fylosofiia humanyzma y humanyzatsiya obrazovanyia [*Philosophy of humanism and humanization of education*].

Yzvestyia Tomskoho polytekhnicheskoho unyversyteta.
Collection of scientific works, T. 313, no 6. [in Russian].

14. Smolyna Ya. (2007). Humanitaryzatsiia nauky [*Humanization of science*].
N. V. Brianyk. Obshchye problemy fylosofyy nauky: Slovar dlia aspyrantov y
soyskatelei [*General problems of philosophy of science: Dictionary for
graduate students and applicants*] / sost.y obshch. red. N. V. Brianyk; otv.
red. O. N. Diachkova. Ekaterynburh: Yzd-vo Ural. un-ta, 2007. [in Ukrainian].

15. Stepyn V. S. (2003). Teoretycheskoe znanye [*Theoretical knowledge*].
M.: Prohress-tradytsiia. [in Russian].

16. Fialko N. A. (2015). Humanizatsiia vyshchoi osvity: zmistovno-
funktsionalni aspekty [*Humanization of higher education: content and
functional aspects*]. Dissertation for the degree of candidate of philosophical
sciences. [in Ukrainian].

17. Khaidehher M. (1991). Razghovor na proselochnoi dorohe [*Conversation
on a country road*]. M.: Vysshaia shkola. [in Russian].

18. Yurkevych, P. D. (1993). Vybrane [Selected]. K.: Abrys. [in Ukrainian].

19. Yaroshenko V. M. (2002). Formuvannia humanistychnykh tsinnosti u
politychnii svidomosti molodi [*Formation of humanistic values in the political
consciousness of youth*]. Dissertation abstract for the degree of candidate of
political sciences. [in Ukrainian].

20. Yaspers K. (1999). Dukhovnaia sytuatsiia vremeny. Smysl y
naznachenye ystoryy [*The spiritual situation of the time. The meaning and
purpose of history*]. M.: Respublyka, 1999. [in Russian].

Citation: Oleh Kubalskyi (2022). HUMANIZATION OF SCIENCE AS A RESPONSE TO THE CHALLENGES
OF SOCIALLY TURBULENT SPACE. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 1(51). doi:
10.26886/2520-7474.1(51)2022.2

Copyright Oleh Kubalskyi ©. 2022. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative
Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted,
provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited,
in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does
not comply with these terms.

III. PEDAGOGICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2520-7474.1(51)2022.3

UDC: 37.014.542:81'1

FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF LANGUAGE STRATEGIES IN THE DOMESTIC SPACE OF PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF HISTORICAL DEVELOPMENT

Inna Doroshenko, Postgraduate student

<http://orcid.org/0000-0001-9884-8517>

e-mail: doroshenko-npu@ukr.net

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

The study of the language – native and foreign – has always been considered one of the determinants in the education system of any country in the world. Meanwhile, in the education of the former USSR, this segment existed not only in the field of insufficient attention, but also purposefully restrained as one that «erodes the ideological foundations» of the then way of life. Instead, the so-called «Russification» was introduced, which pushed the native (national) and foreign to the backyard of the educational process and intensified the study of the Russian language, interpreted as the «language of interethnic communication. In fact, language strategies have been highly mythologized and ideologized. Returning to a real language education requires the eradication of this approach, and with it – a number of contradictions that overwhelmed language education. The purpose of the article is a systematic understanding of the implementation of language strategies in the space of pedagogical education, in particular in the system of the former USSR. The article considers the principles of ideologizing language education; denationalization of language educational strategies.

The lack of comprehensive teaching methods and practical communication with native speakers is emphasized.

It is noted that language subjectivity in the education of future teachers is one of the basic components of their professional training, and the development of oral and communicative competence is a necessary condition for their further practical activities. In the educational space of the USSR, in pedagogical educational institutions, language training was subordinated to the ideological postulates of building a communist society. On the one hand, there were formal legal conditions for language training in Ukraine on a national basis, and on the other hand, the system of social priorities was built in such a way that the prestige of the Ukrainian language in public relations and education was artificially underestimated.

Key words: *language training, pedagogical education, Ukrainian language, foreign language, native speaker, language policy.*

Аспірантка, Дорошенко Інна, Особливості реалізації мовних стратегій у вітчизняному просторі педагогічної освіти в контексті історичного розвитку/ Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна.

Вивчення мови – рідної та іноземної – завжди розглядалось як одне з визначальних питань в системі освіти будь-якої країни світу. Між тим, в освіті колишнього СРСР цей сегмент існував не тільки у полі недостатньої уваги, але й цілеспрямовано стримувався як такий, що «розмиває ідеологічні підвалини» тогочасного способу буття. Натомість впроваджувалась так звана «русифікація», яка витісняла рідну (національну) та іноземну на задвірки навчального процесу й посилювала вивчення російської мови, інтерпретовану як «мова міжнаціонального спілкування». Насправді ж, мовні стратегії були вкрай міфологізовані та ідеологізовані. Повернення до дійсної мовної

освіти потребує викорінення означеного підходу, а разом з ним – низки суперечностей, які переповнювали мовну освіту.

Відзначено, що мовна предметність в освіті майбутніх педагогів є одним з базових компонентів їхньої професійної підготовки, а розвинутість усно-мовленнєвої комунікативної компетенції становить необхідну умову їхньої подальшої практичної діяльності. В освітньому просторі СРСР, у педагогічних навчальних закладах мовна підготовка була підпорядкована ідеологічним постулатам побудови комуністичного суспільства. З одного боку, формально існували законодавчі умови для здійснення мовної підготовки в Україні на національному ґрунті, а з другого боку – система суспільних пріоритетів вибудовувалась таким чином, що престиж української мови у суспільних відносинах та у системі освіти був штучно занижений.

Ключові слова: *мовна підготовка, педагогічна освіта, українська мова, іноземна мова, носій мови, мовна політика.*

Вступ. Актуальність мовного питання в Україні є визначальною на сучасному етапі його розвитку і як власне лінгвістична проблема, і як проблема філософська, соціологічна, і як один з елементів суспільно-політичного дискурсу. Механізми врегулювання мовної ситуації залишаються дискусійними на досить якісно новому рівні, який би сприяв, з одного боку, максимальній комунікативній віддачі, а з іншого, достатнього з огляду на вимоги збереження національної ідентичності й самобутності ціннісного наповнення.

Низка суперечностей реалізації мовних стратегій у вітчизняному просторі педагогічної освіти беруть своє походження з радянського минулого. В цьому контексті, об'єктивно оцінюючи стан справ з вивчення мов – рідної (національної) та іноземної мов в системі колишнього СРСР,

зауважимо, що в тоталітарній країні іноземна мова не могла повноцінно розвиватися з багатьох причин, а саме культурна закритість, відсутність потужної інноваційної складової у самій освітній системі, соціальна байдужість громадян до знань з іноземної мови тощо. В свою чергу національні мови на теренах СРСР зазнавали прямих чи прихованих утисків.

Мета статті полягає в системному осмисленні реалізації мовних стратегій у просторі педагогічної освіти, зокрема в системі колишнього СРСР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесі вивчення проблематики мовних стратегій в педагогічному процесі корисними виявилися наукові, педагогічні та філософсько-освітологічні напрацювання таких дослідників, як Н. Базиляк, В. Безлюдна, Л. Войналович, Ю. Гончарук, І. Коляска, Н. Осіпчук, М. Парахіна, О. Сергійчук, О. Яковлева та багато інших. В той же час, необхідно, з нашої точки зору, актуалізувати проблему інтенсифікації мовної підготовки майбутніх педагогів з огляду на незворотні зміни, що відбуваються в українському соціумі, в тому числі й в освітній галузі.

Методи дослідження. Для досягнення мети застосовано комплекс дослідницьких методів, серед яких слід виокремити наступні: системний і комплексний підходи, на базі яких досліджено і узагальнено змістовні компоненти мовних стратегій, метод історичного аналізу використовувався для експлікації недоліків та суперечностей мовної підготовки педагогічних кадрів в період існування України в колишньому СРСР.

Виклад основного матеріалу. Розробляючи мовні стратегії на сучасному етапі розбудови української держави, ми не повинні повторювати помилки з нашої недавньої історії. Саме тому варто дослідити **головні недоліки та суперечності мовної підготовки**

майбутніх педагогів в період існування України в колишньому СРСР.

Система освіти у СРСР стала одним із соціальних інститутів тоталітарного політичного режиму, ознаки якого знайшли своє відображення й у діяльності педагогічних навчальних закладів, мовній підготовці в них. На думку фахівців, можна вказати низку недоліків такої системи освіти:

- по-перше, система освіти в період тоталітаризму не була особистісно орієнтованою, навпаки, вона сприяла розчиненості особистості в комуністичному суспільстві;

- по-друге, особистість на виході з такої системи освіти не мала перспективи самореалізації. Оскільки не було самоактуалізації особистості до досягнення поставлених цілей, викликаних власними потребами та детермінованих власними інтересами, потреби й інтереси мала держава. Точніше, особистість могла ставити перед собою цілі та досягати їх, але вони відповідали ідеології та цілям суспільства. Якщо ж не збігалися, то така особистість не могла бути вільним громадянином СРСР. А для більшості громадян бути гідним комуністом та комсомольцем, чи й просто громадянином – уже було найвищою ціллю та здійсненням самореалізації;

- по-третє, така система освіти мала суто комуністичні аксіологічні орієнтири, заперечуючи цінність як категорію, що формує систему цінностей кожної особистості;

- по-четверте, в Україні, як і в інших республіках СРСР, тоталітарна система освіти відкидала національні особливості та традиції духовного виховання;

- по-п'яте, тоталітарна система освіти не сприяла гуманізації та глобалізації освітнього процесу [12, с. 139].

Виходячи з вищенаведеного можна констатувати, що системним недоліком у мовній підготовці на теренах СРСР, в Україні зокрема, була заідеологізованість та партійний диктат. Педагог мав бути, перш за все, носієм комуністичних ідей, а вже потім провідником культури та мови.

Аналізуючи партійні документи радянського періоду Н. Осіпчук стверджує, що методика викладання іноземних мов розвивалася, загалом, на основі радянської педагогіки як науки і практичної діяльності, скерованої на формування радянської людини – будівника комунізму. Дороговказом до розвитку процесів навчання у ВТНЗ в радянський період, стали історичні рішення XXV (1976 р.), XXVI (1981 р.), XXVII (1986 р.) з'їздів Комуністичної партії Радянського Союзу та прийняті на їхній основі урядові постанови. Виокремлено у методично-педагогічній практиці відповідальні завдання: «практичне оволодіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування (усно й письмово) та як засобом отримання нової інформації; розширення освітнього кругозору і підвищення культурного рівня студентів за рахунок інформації, одержаної іноземною мовою; ідейно-політичний та етичний виховний вплив на студентів засобами іноземної мови» [8, с. 122].

Вищенаведені завдання як правило мали декларативний характер, оскільки влада не була зацікавлена у масовому оволодінні громадянами іноземних мов. Потенційне знання іноземних мов широкими верствами населення становило певну загрозу тоталітарному режиму – громадянами змогли б слухати іншомовні радіостанції, читати іноземну літературу, краще зрозуміти переваги демократії та кричущі порушення прав людини у СРСР.

На партійно-ідеологічний контекст мовної підготовки майбутніх педагогів у період існування України в колишньому СРСР вказує і дослідник В. Безлюдна, яка виокремлює основні завдання, якими на початку 70-х рр. XX ст. послуговувалися вищі педагогічні навчальні

заклади. А саме такі: «підготовка висококваліфікованих фахівців з глибокими теоретичними і необхідними практичними знаннями за фахом, які володіють марксистсько-ленінською теорією, новітніми досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки і техніки, вихованих у дусі високої комуністичної свідомості, радянського патріотизму, дружби народів і пролетарського інтернаціоналізму, які засвоїли навички організації масово-політичної та виховної роботи; постійне вдосконалення якості підготовки фахівців з урахуванням вимог сучасного виробництва, науки, техніки, культури і перспектив їх розвитку; виконання науково-дослідних робіт, які сприяють вирішенню завдань комуністичного будівництва; створення високоякісних підручників і навчальних посібників; підготовка науково-педагогічних кадрів; виховання у студентів почуття обов'язку і готовності до захисту соціалістичної Батьківщини; поширення наукових і політичних знань серед населення; фізична підготовка і здійснення заходів щодо зміцнення здоров'я студентів» [2, с. 74–75].

Як відомо у СРСР втілювалася концепція створення нової спільноти – радянський народ, яка передбачала тотальну русифікацію населення. Відповідно процеси русифікації негативно вплинули на мовну підготовку у педагогічних навчальних закладах України.

Формально у СРСР проголошувалось право навчатися рідною мовою, але на практиці такі можливості були суттєво звужені. М. Парахіна підкреслює, що у СРСР існувало «демократичне» законодавче положення, що дозволяло в національних школах союзних і автономних республік нібито не вивчати російської мови. А по суті реалізація цього положення була не сумісна з перспективою навчання у загальносоюзних вишах, оскільки викладання в них здійснювалось російською мовою. Таке становище обмежувало можливість зробити кар'єру в установах і на підприємствах СРСР, де діловодство та комунікація також здійснювались російською мовою. Водночас,

законодавча норма для російських шкіл союзних і автономних республік фактично перетворювала раніше нормативну вимогу обов'язкового вивчення місцевої мови (мови титульної нації союзної/автономної республіки) на справу добровільну, необов'язковість якої лише посилювалася додатковими правилами – за бажанням батьків і «лише за наявності необхідних контингентів дітей» [9, с. 133]. Такі тенденції штучно зменшували потреби у підготовці педагогів здатних вести викладання різноманітних предметів українською мовою.

Як стверджують історики, до ХХІ з'їзду КПРС (1959 рік) русифікація відбувалася у двох напрямках. Перший – наближення української мови до російської, другий – «підміна» української мови російською. Процес десталінізації, хоча тривав недовго, усе ж сприяв відновленню руху на захист рідної мови. Політика, яку проводив уряд щодо наближення української мови до російської з «перспективою» подальшого злиття мов, зазнала краху. В зв'язку з цим, вирішено було головну увагу приділити другій програмі русифікації – впровадженню російської мови, як мови міжнаціонального спілкування. Протягом другої половини 50-х та першої половини 60-х років відбувався інтенсивний процес русифікації вищої школи. У вузах викладання здебільшого велося російською мовою. На початку 50-х років так було поставлено навчальний процес навіть в Українській сільськогосподарській академії, де студенти були переважно із сіл, навчальний процес проводився російською мовою. В Київському медичному інституті з 50 кафедр 45 користувалися російською мовою, у Ворошиловградському й Сталінському педінститутах навіть на українських відділеннях усі предмети, крім української мови і літератури, викладалися російською мовою [11, с. 4].

У педагогічних училищах Києва до 70 % лекцій читали російською мовою [7, с. 458]. В університетах міст Дніпропетровська, Одеси, Харкова, за винятком відділу української мови й літератури, предмети

викладали переважно російською мовою, а медичні, політехнічні, промислові, торгівельні, сільськогосподарські та економічні ВНЗ України були цілком зрусіфіковані, за винятком окремих закладів західних областей [5, с. 123].

Вищенаведені причини детермінували те, що у педагогічних навчальних закладах України в той час, мовна підготовка була зрусіфікована, що призводило до обмеженого використання української мови, її недостатнього вивчення, зменшення кількості місць для студентів-мовників (українська філологія), поступового витіснення рідної мови з вузівського середовища та освітнього простору нашої держави.

Наступним недоліком мовної підготовки майбутніх педагогів у СРСР була відсутність практики спілкування у іншомовному середовищі, можливостей вільно спілкуватися з носіями іноземної мови, що вивчалася студентами. Така ситуація призводила до того, що студенти набували, перш за все, навичок письма та читання в процесі вивчення іноземної мови, і мали недостатній досвід вільного спілкування.

Як справедливо зауважує з цього приводу Ю. Гончарук, СРСР у короткий термін зміг розв'язати не тільки масштабні завдання загальної грамотності й переходу до загальної середньої освіти, а й пристойного рівня викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах. Але система вивчення іноземних мов у ВНЗ формувалася тоді за умов, коли студенти не мали реальної потреби в іншомовному спілкуванні. На той час достатнім було вміння читати й перекладати [4, с. 66].

Знаходячись за «залізною завісою» СРСР як тоталітарна політична система не потребувала широкого розповсюдження іноземних мов у післявоєнний період, а навички іншомовного спілкування не набували практичного втілення. У СРСР сформувався так званий традиційний метод викладання іноземних мов, який мав свої недоліки й переваги.

З точки зору Н. Кульги, традиційний метод є прийнятним для тих, хто насамперед зацікавлений у вивченні письмової мови. Поширення такої методики у СРСР було зумовлене саме цією її метою – щоб науковці й інженери були здатні прочитати наукові джерела іноземною мовою, зрозуміти зміст професійних статей та монографій. Мабуть, єдина вада традиційного методу, окрім довготривалого курсу навчання, полягає в обмеженому досвіді розмовної мови. Однак практика доводить, що проблеми «мовного бар'єру», контекстного вживання ідіоматичних висловів, сленгової й розмовної лексики найкраще долати засобами комунікативного підходу [6, с. 61].

Продовжуючи вищенаведену логіку Н. Базиляк зауважує про те, що «історично низький рівень розвитку в Україні мовних стратегій обумовлений наявністю політичної застережливості щодо вивчення іноземних мов і політики обмеження спілкування народів у колишньому СРСР та відсторонення України від загальноєвропейського діалогу» [1, с. 138-139]. Нині розповсюдженою практикою є полііноземне вивчення мов. Варто акцентувати увагу, що у СРСР існувало певне обмеження щодо вивчення іноземних мов, а ставлення до оволодіння іноземною мовою було як до «повинності», яку потрібно відбутися на шкільній або університетській лаві. «Зовсім не враховувалося те, що користувача іноземної мови готувати і швидше, і дешевше, адже за наявності певних методик вже за 6-8 місяців можна домогтися пристойного результату. Тим часом переважну більшість тих, хто вивчав англійську, німецьку, французьку, іспанську (котрі домінували в навчальному процесі незалежно від потреб та інтересів громадян) слід було вчити саме як користувачів – для спілкування, читання професійної літератури тощо» [1, с. 138-139].

Можна констатувати, що під час здійснення іншомовної підготовки майбутніх педагогів домінував саме традиційний метод викладання, який

не був спрямований на практичне застосування отриманих знань та навичок – не передбачав знаходження у іншомовному середовищі.

Суттєвим недоліком у мовній підготовці педагогів за радянських часів була недостатня увага влади до культурно-мовних потреб національних меншин, які мешкали на теренах України і в національних школах яких викладання мало б здійснюватися їх рідною мовою (грецькі, польські, єврейські, угорські та інші школи в Україні). Але цій проблемі радянська влада не приділяла належної уваги.

Основні тенденції щодо підготовки педагогічних кадрів для національних шкіл, її мовної складової сформувалися у СРСР у 20-30-х роках ХХ століття. На переконання Л. Войналовича, у цей періоду галузі освіти для національних меншин склалася парадоксальна ситуація: з одного боку, бракувало педагогічних кадрів, з іншого – національні заклади освіти не могли набрати необхідного контингенту здобувачів освіти. «Причин цього було декілька: тяжкий матеріальний стан студентів, низький рівень знань абітурієнтів, що також впливало на недобір у професійно-педагогічні навчальні заклади» [3].

На думку фахівців, головними тенденціями мовної підготовки педагогів для національних шкіл можна виокремити саме такі:

- «нівелювання етнокультурного чинника в розвитку системи професійно-педагогічної освіти на користь формування особистості вчителя як представника «радянського народу»;
- відсутність належної уваги до рідномовної (титульної та мови національної меншини) професійної підготовки вчителя;
- репресивний характер освітніх трансформацій, їх залежність від ідеологічного фону в освітній сфері» [10, с. 97].

Висновки. Підводячи підсумки зазначимо, що мовна предметність в освіті майбутніх педагогів є одним з базових компонентів їхньої професійної підготовки, а розвинутість усно-мовленнєвої комунікативної

компетенції становить необхідну умову їхньої подальшої практичної діяльності. В цілому в освітньому просторі СРСР, у педагогічних навчальних закладах мовна підготовка була підпорядкована ідеологічним постулатам побудови комуністичного суспільства. З одного боку, формально існували законодавчі умови для здійснення мовної підготовки в Україні на національному ґрунті, а з другого боку – система суспільних пріоритетів вибудовувалась таким чином, що престиж української мови у суспільних відносинах та у системі освіти був штучно занижений.

Втілюючи сучасні мовні стратегії у педагогічну освіту України, варто пам'ятати уроки історії, зокрема недоліки та суперечності мовної підготовки за часів СРСР до яких фахівці відносять: заідеологізованість, надмірну централізацію у розробці навчальних планів та програм, відсутність вільного доступу студентів до іншомовного середовища, тотальна русифікація навчально-виховного процесу, недостатня увага влади до культурно-мовних потреб національних меншин тощо.

Література:

1. Базиляк Н. (2011) Мовна підготовка майбутніх спеціалістів: європейський вимір України. Молодь і ринок. № 5.
2. Безлюдна В. (2016) Аналіз змісту і якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у 70-80-ті рр. XX століття. Молодь і ринок. № 8.
3. Войналович Л. П. Організаційні засади професійно-педагогічної освіти для національних меншин в Україні в 20-30 роках XX століття [Електронний ресурс]. <www.eprints.zu.edu.ua/1532/1/81/pdf> (2022, квітень, 20).
4. Гончарук Ю. В. (2010) Методичні й методологічні орієнтири процесу викладання іноземних мов у період зміни соціального замовлення.

Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Педагогіка. Т. 144, Вип. 131.

5. Коляска І. В. (1070) Освіта в Радянській Україні. пер. з англ. з доповн. і додатками. Торонто: Peter Martin Associates.
6. Кульга Н.К. (2000) Використання інноваційних технологій навчання – запорука успіху якісної підготовки фахівців. Проблеми освіти. № 22.
7. Новітня історія України (1900–2000) / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Дрожин та ін. Київ: Вища школа, 2000.
8. Осіпчук Н. В. (2014) Розвиток мовної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів у радянський час. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Вип. 9.
9. Парахіна М. Б. (2014) Особливості русифікації в УРСР у другій половині 1950 – першій половині 1960-х рр. (з історії мовної проблеми). Український історичний журнал. № 4.
10. Постоева Л. С. (2013) Уроки XX століття: становлення та розвиток національної школи в Україні. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету . Педагогічні науки. № 3.
11. Сергійчук О. (2000) Мовна ситуація у вищих навчальних закладах України (1955 – 1965). Етнічна історія народів Європи. Вип. 6.
12. Юхименко Н. Ф. (2012) Філософсько-освітні виміри формування та становлення системи освіти України в період тоталітаризму. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. № 15.

References:

1. BazyliakN. (2011). *Movna pidhotovka maibutnikh spetsialistiv: yevropeyskyi vymir Ukrainy [Languagetrainingoffuture specialists: the European dimension of Ukraine]*. Molod i rynok. Ukrainian scientific journal, no. 5. [in Ukrainian].

2. Bezliudna V. (2016). Analiz zmistu i yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov u 70-80-ti rr. 20 stolittia [*Analysis of the content and quality of professional training of future teachers of foreign languages in the 70-80s of the twentieth century*]. Molod i rynok. Ukrainian scientific journal, no. 8. [in Ukrainian].
3. Voinalovych L. P. Orhanizatsiini zasady profesiino-pedahohichnoiosvity dlia natsionalnykh menshyn v Ukraini v 20-30 rokakh 20 stolittia [*Organizational principles of professional and pedagogical education for national minorities in Ukraine in the 20-30 years of the twentieth century*]. <www.eprints.zu.edu.ua/1532/1/81/pdf> (2022, квітень, 20). [in Ukrainian].
4. Honcharuk Yu. V. (2010). Metodychni y metodolohichni oriientyry protsesu vykladannia inozemnykh mov u period zminy sotsialnoho zamovlennia [*Methodical and methodological orientations of the process of teaching foreign languages in the period of change of social order*]. Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»]. Ser.: Pedahohika. Ukrainian scientific journal, t. 144, vol. 131. [in Ukrainian].
5. Koliaska I. V. (1970). Osvita v Radianskii Ukraini [*Education in Soviet Ukraine*]. Trans. from English with add. and applications. Toronto: Peter Martin Associates. [in Ukrainian].
6. Kulha N. K. (2000). Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia – zaporuka uspikhu yakisnoi pidhotovky fakhivtsiv [*The use of innovative learning technologies – the key to success of quality training*] Problemy osvity. Ukrainian scientific journal, no. 22. [in Ukrainian].
7. Sliusarenko A. H., Husiev V. I., Drozhyn V. P. (2000). Novitnia istoriia Ukrainy (1900–2000). [*Recent history of Ukraine (1900-2000)*]: textbook. K.: Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
8. Osipchuk N. V. (2014). Rozvytok movnoi pidhotovky studentiv vyshchykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv u radianskyi chas

[*Development of language training of students of higher technical educational institutions in Soviet times*]. Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity. Ukrainian scientific journal, vol. 9. [in Ukrainian].

9. Parakhina M. B. (2014). OsoblyvostirusyfikatsiivURSRudruhiipolovyni 1950 – pershiipolovyni 1960-khrr. (z istorii movnoi problemy) [*Features of Russification in the USSR in the second half of 1950 – first half of the 1960s (from the history of the language problem)*]. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. Ukrainian scientific journal, no. 4. [in Ukrainian].

10. Postoieva L. S. (2013). Uroky XX stolittia: stanovlennia ta rozvytok natsionalnoi shkoly v Ukraini [*Lessons of the twentieth century: the formation and development of the national school in Ukraine*]. Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky. Collectionsofscientificworks, no 3. [in Ukrainian].

11. Serhiichuk O. (2000). Movna sytuatsiia u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (1955–1965)[*Language situation in higher educational institutions of Ukraine (1955–1965)*]. Etnichna istoriia narodiv Yevropy. Ukrainian scientific journal, vol. 6. [in Ukrainian].

12. Yukhymenko N. F. (2012). Filosofsko-osvitni vymiry formuvannia ta stanovlennia systemy osvity Ukrainy v period totalitaryzmu [*Philosophical and educational dimensions of the formation and formation of the education system of Ukraine in the period of totalitarianism*]. Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filosofski nauky. Ukrainianscientificjournal, no. 15. [in Ukrainian].

Citation: Inna Doroshenko (2022). FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF LANGUAGE STRATEGIES IN THE DOMESTIC SPACE OF PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF HISTORICAL DEVELOPMENT. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 1(51). doi: 10.26886/2520-7474.1(51)2022.3

Copyright Inna Doroshenko ©. 2022. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.1(51)2022.4

UDC:378.137.016:78

LEVELS OF MUSICAL AND ARTISTIC EXPERIENCE OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC AND CHOREOGRAPHY

Liu Shaohui, Postgraduate

<https://orcid.org/0000-0002-4767-9052>

e-mail:250607712@qq.com

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

The article examines the problem of forming the musical and artistic experience of students of art faculties of pedagogical universities. The importance of future teachers of music and choreography acquiring musical and artistic experience is highlighted, which is an important problem today, which significantly affects the development of the internal and external culture. The structural construction of musical-artistic experience is presented, the important components of which are motivational-directed, competence-informative, and executive-projective components.

In the process of ascertaining experiment, the levels of formation of musical and artistic experience of students of arts faculties were determined, namely: high, medium, low, which were given qualitative and quantitative characteristics. The powerful influence of an effective integrative combination of music and movements on the formation of the musical and artistic experience of future teachers of musical art and choreography has been determined, which allows to more intensively perceive the artistic and musical images of artistic works, to find effective means for their more vivid embodiment.

Keywords: *musical and artistic experience, future teachers of music and choreography, formation of levels, structural construction, creative and executive activity.*

Лю Шаохуй. Рівні сформованості музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна.

У статті розглядається проблема формування музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Виокремлено значення набуття майбутніми вчителями музики та хореографії музично-артистичного досвіду, що є важливою проблемою сьогодення, яка значно впливає на розвиток їх внутрішньої та зовнішньої культури. Наведено структурну побудову музично-артистичного досвіду, важливими складовими якого виступають мотиваційно-спрямований, компетентнісно-інформативний, та виконавсько-проективний компоненти.

У процесі констатувального експерименту визначено рівні сформованості музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв, а саме: високий, середній, низький, яким надано якісні та кількісні характеристики. Визначено могутній вплив ефективного інтегративного поєднання музики та рухів на формування музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії, що дозволяє інтенсивніше сприймати художньо-музичні образи мистецьких творів, знаходити дієві засоби для їх більш яскравого втілення.

Ключові слова: *музично-артистичний досвід, майбутні вчителі музики та хореографії, сформованість рівнів, структурна побудова, творчо-виконавська діяльність.*

Вступ. Сучасні глобалізаційні процеси, які проходять в освітній сфері викликають підвищену увагу суспільства до результативності фахового навчання майбутніх учителів музики та хореографії, до їх

конкурентоспроможності на ринку праці[2]. З цієї позиції пріоритетного значення набуває проблема якості підготовки студентів факультетів мистецтв до практичної роботи з учнями та рівні їхньої підготовленості до цієї роботи. Одним із дієвих інструментів підвищення фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії є спрямування уваги на набуття ними музично-артистичного досвіду, що значно впливає на спрямованість їхніх інтересів і потреб та на проектування подальшої практичної роботи з учнями[1].

Здійснюючи теоретико-методологічний аналіз проблеми формування музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії необхідно провести діагностувальне дослідження з метою визначення рівнів сформованості означеного феномена. Визначення рівнів сформованості музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв дозволить надати їм якісних та кількісних характеристик, що дозволить їм інтенсивніше сприймати художньо-музичні образи мистецьких творів, знаходити дієві засоби для більш яскравого їхнього втілення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фахової підготовки майбутніх учителів у сфері мистецької освіти висвітлена у працях А.Алексюка, Л.Баренбойма, С.Гончаренка, І.Зязюна, М.Кагана, Л.Масол, Е.Назайкинського, О.Побірченко, О.Ростовського, О.Рудницької, В.Сластьоніна, Б.Теплова, О.Ярошинської та ін.[1;2; 5;6; 11; 12; 13; 15].Вирішенню проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії до продуктивної діяльності з учнями засобами формування їхнього фахового досвіду присвячено праці Т.Аболіної, А.Авдієвського, А.Болгарського, Л.Беземчук, Г.Дідич, О.Єременко, Н.Збруєвої, Л.Коваль, А.Козир, І.Кулагіної, Л.Матвєєвої, І.Немикіної, Г.Ніколаї, О.Олексюк, В.Орлова, О.Отич, Г.Падалки, В.Петрушина,

В.Ражникова, Т.Рибкіної, О.Рудницької, М.Румер, В.Федоришина, Л.Школяр, О.Щолокової, В.Яконюка та ін. [1; 7; 8; 9; 10; 12; 14].

Метою статті є висвітлення значущості набуття студентами факультетів мистецтв музично-артистичного досвіду, визначення рівнів сформованості означеного феномена. Адже надання рівням сформованості музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії якісних та кількісних характеристик є вкрай важливим, тому що це дозволяє оцінити їхні мотиваційні, компетентнісні та творчовиконавські можливості[7]. Загалом, проблема формування музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв є на часі, вона охоплює практичну націленість підготовки до роботи з учнями, що й становить актуальність обраної нами проблеми.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування музично-артистичного досвіду виступає однією із найважливіших у процесі підготовки майбутніх учителів музики та хореографії до продуктивної роботи з учнями. Саме набуття музично-артистичного досвіду сприяє здатності студентів факультетів мистецтв до глибокого пізнання загальних законів художньо-музичної творчості, що має впливати на удосконалення мистецької підготовки майбутніх фахівців.

Доречно зазначити, що у структурі музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії нами виокремлено мотиваційно-спрямований, компетентнісно-інформативний та виконавсько-проективний компоненти, кожний із яких включає необхідні складові елементи, які характеризують і розкривають їхні сутнісні ознаки та створює можливість успішного здійснення цього процесу.

Розроблено критерії та показники музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії, а саме: міра усвідомлення студентами факультетів мистецтв цінностей мистецької діяльності (показники: прояв зацікавленості студентів до музично-хореографічної

роботи з учнями, наявність інтересу до засвоєння засобів та прийомів музично-педагогічної діяльності, оволодіння інноваційними методами мистецької роботи); ступінь сформованості знань та вмінь майбутніх учителів музики та хореографії (показники: прояв рефлексивного аналізу в засвоєнні знань та вмінь, інтерес і потреба в емоційно-творчому музично-педагогічному спілкуванні, наявність знань та вмінь інформаційного забезпечення вивчення мистецьких творів); міра здатності студентів факультетів мистецтв до керівництва художньо-творчою діяльністю учнів (показники: уміння створювати яскраві інтерпретації музичних творів, прояв власного творчого самопочуття у виконавській діяльності, здатність до практичного використання набутих знань та вмінь у репетиційній діяльності з учнями).

На основі розробленої компонентно-критеріальної структури на констатувальному етапі експерименту виокремлено три рівні сформованості музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв, а саме: високий, середній, низький. Виокремлення різних рівнів сформованості музично-артистичного досвіду сприяє здійсненню диференційованого індивідуального підходу під час фахового навчання майбутніх учителів музики і хореографії, а також здійснення якісно-кількісної характеристики критеріїв і показників сформованості означеного феномена за умов впровадження методики формування музично-артистичного досвіду студентів.

Наводимо якісні та кількісні характеристики музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики та хореографії. *Високий рівень* сформованості музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв відзначається стійкою мотивацією до фахової діяльності, що стимулюється спектром пізнавально-творчих мотивів. Простежується сформована установка на набуття фахово-необхідних компетенцій. Студенти, яких нами віднесено до високого рівня сформованості

музично-артистичного досвіду проявляють активність під час навчально-виконавської діяльності, виявляють стійкий інтерес до творів мистецтва, та сформованість потреби використовувати мистецькі цінності в музично-педагогічній діяльності з учнями шкільного віку. Студенти факультетів мистецтв даного рівня цілком володіють знаннями та вміннями необхідними для успішного здійснення вчителем музики і хореографії професійної діяльності з учнями.

На високому рівні студенти факультетів мистецтв характеризуються всебічно розвиненими музичними здібностями, вільно оперують спеціальними термінами та поняттями. Так виявляючи здатність самостійно працювати над музично-хореографічним матеріалом студенти, яких нами віднесено до даного рівня володіють комплексом автоматизованих дій, розуміють значення засобів музичної виразності. Респонденти даної групи використовують уміння щодо слухового контролю під час опрацювання мистецьких творів, вони спроможні ідентифікувати за слухом та в нотному тексті ритмічні угруповання, що необхідно для якісного та виразного відтворення музичного ритму відповідно заданому метро-ритму.

Здійснюючи навчально-виконавську роботу над художньою інтерпретацією елементів музичної мови студенти факультетів мистецтв застосовують набуті музично-теоретичні знання, навички ритмічної імпровізації, а також уміння самостійно аналізувати й коригувати творче виконання учнями навчальних дій. Виявляючи творчу активність та ініціативність під час групової навчально-виконавської діяльності над заданим творчим завданням оригінально вирішують креативні завдання, демонструючи при цьому володіння комплексом знань і вмінь під час творчої роботи з даними. Студенти, віднесені нами до високого рівня сформованості музично-артистичного досвіду виявляють уміння здійснювати самоконтроль над власними навчально-виконавськими

діями, а також вчасно реагують на зміни під час групової або парної навчальної роботи. Доречно зазначити, що навчальна діяльність студентів цього рівня має творчо-дослідницький характер. Поряд із цим, студенти у процесі аналізу мистецьких творів застосовують інтелектуально-логічні прийоми, способи вирішення проблемних навчальних завдань. Ці студенти факультетів мистецтв прагнуть до вияву власного розуміння метро-ритмічних складових музичного твору та передачі виразних характеристик художньо-музичного образу.

На високому рівні сформованості музично-артистичного досвіду можна говорити про те, що студенти факультетів мистецтв проявляють самостійність, активність, ініціативність у художньо-творчому самовираженні. Студенти, яких нами віднесено до високого рівня сформованості музично-артистичного досвіду виявляють прагнення вивчати музичні твори для учнів шкільного віку, в процесі навчально-виконавської роботи використовують словниковий запас, комплекс технічно-виконавських умінь, творчо-навчальні методи роботи над мистецькими творами. Ці студенти факультетів мистецтв володіють знаннями щодо специфічних засобів музичної виразності та хореографії.

Студенти факультетів мистецтв віднесені нами до високого рівня вміють використовувати набуті музично-теоретичні знання під час сприйняття мистецьких творів різних за жанром і музичним стилем. Опрацювання фрагментів мистецького твору, що містить складні ритмічні угруповання, характеризується розумінням особливостей музично-ритмічної роботи з учнями шкільного віку, під час цієї роботи використовують сформовані стилістичні уявлення, виражальні можливості музичного ритму. Респонденти, віднесені нами до цього рівня, володіють достатньо розвинутою здатністю до використання різноманітних форм музично-педагогічної комунікації з учнями під час організації їх мистецької діяльності з музично-естетичного розвитку. У

навчальній роботі студенти факультетів мистецтв використовують сучасні інформаційно-комунікативні засоби навчання. Загалом, студенти віднесені нами до високого рівня сформованості музично-артистичного досвіду характеризуються усвідомленою мотивацією щодо оволодіння інноваційними музично-педагогічними технологіями, та виявляють готовність до здійснення інноваційної музично-хореографічної діяльності.

Середній рівень сформованості музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв характеризується наявністю мотивації до набуття фахових знань, умінь та навичок, а також інтересу до творів мистецтва, сформованістю основних професійних якостей, необхідних для роботи вчителя музики та хореографії. Сформованість потреби використовувати мистецькі цінності в музично-хореографічній діяльності з учнями шкільного віку сприяє виявленню студентами факультетів мистецтв творчої активності під час навчально-виконавської діяльності. Отриманий ними обсяг знань щодо специфічних засобів виразності музики та хореографії потребує поповнення. На цьому рівні студенти характеризуються розвиненими музичними здібностями, однак недостатні знання перешкоджають вільному оперуванню спеціальними термінами й поняттями.

Студенти, яких нами віднесено до середнього рівня сформованості музично-артистичного досвіду виявляють здатність до залучення слухового контролю під час опрацювання мистецьких творів. Поряд із тим, студенти даного рівня здатні до часткової ідентифікації за слухом ритмічних угруповань, що не призводить до якісного та виразного відтворення складного музичного ритму відповідно заданому метро-ритму. Робота над художньою інтерпретацією елементів музичної мови має у цих респондентів фрагментарний характер, оскільки нерозвинуті вміння щодо ритмічної імпровізації, уміння здійснювати глибокий музично-теоретичний аналіз мистецьких творів не сприяють цілісному їх

охопленню. Студенти, які нами віднесені до середнього рівня сформованості музично-артистичного досвіду, здатні самостійно опановувати музичний матеріал майже без допомоги викладача, однак результат самостійного опрацювання мистецького твору носить більш технічний характер без розкриття емоційно-образної його сфери. Респонденти епізодично використовують самоконтроль під час навчальної роботи над музичним твором.

Доцільно зазначити, що студенти факультетів мистецтв, яких нами віднесено до середнього рівня сформованості музично-артистичного досвіду виявляють стійкий інтерес до навчальної роботи над творами мистецтва, а також навчально-виконавських завдань творчого характеру. Однак під час навчально-виконавської роботи над творчими навчальними завданнями проявляють певну одноманітність. На цьому рівні сформованості музично-артистичного досвіду студенти факультетів мистецтв опрацювають мистецькі твори використовуючи, в основному, комплекс технічно-виконавських умінь. При цьому вони неповно володіють навчально-виконавськими методами творчої роботи над твором, а також знаннями щодо специфічних засобів виразності музики та хореографії.

Проведення аналітичної навчальної роботи над мистецькими творами з урахуванням жанру та музичного стилю студентами, яких нами віднесено до середнього рівня сформованості музично-артистичного досвіду, здійснюється лише під контролем викладача. Опрацювання фрагментів мистецьких творів із складними ритмічними угрупованнями потребує від студентів факультетів мистецтв додаткового введення навчальних вправ для розкриття виражальних можливостей музичного ритму в щільному взаємозв'язку із метро-ритмом. Студенти віднесені нами до середнього рівня виявляють розуміння основних положень у сфері музично-ритмічних аспектів технології роботи над

музичним ритмом. Студенти факультетів мистецтв цього рівня використовують найбільш розповсюджені інформаційно-комунікативні технології та потребують розвитку творчо-комунікативних умінь для проведення репетиційної роботи з учнями в он-лайн режимі, набуття вмінь вдало використовувати інноваційні музично-хореографічні форми та засоби із використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Низький рівень сформованості музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв характеризується незначною мотиваційною спрямованістю, при цьому простежується несаможиттєва установка на набуття фахових компетенцій. Студенти, яких нами віднесено до низького рівня сформованості музично-артистичного досвіду характеризуються відсутністю інтересу до творів мистецтва, оскільки вони ще не усвідомлюють важливість творчої інтерсуб'єктної взаємодії вчителя музики та хореографії в роботі з учнями. У цих респондентів зафіксована поверхнева потреба щодо набуття навчально-виконавського досвіду, а також досвіду репетиційної роботи на сцені з учнями шкільного віку. Студенти з низьким рівнем сформованості музично-артистичного досвіду недостатньо володіють фаховими знаннями та вміннями необхідними для подальшого здійснення професійної діяльності з учнями шкільного віку.

Доречно відмітити, що музично-теоретичні знання і вміння респондентів цієї групи є на низькому рівні. Це постає перешкодою під час оперування даними. Саме тому навчальні завдання зі студентами цієї групи виконувались лише за поданим зразком. Підготовленість студентів факультетів мистецтв у сфері музично-ритмічних аспектів щодо роботи над музичним ритмом знаходиться на рівні розпізнавання різних типів ритмічних групувань із частковим відтворенням даних закладених у музично-ритмічному пласті музичного твору.

Скоординованість умінь щодо відтворення заданого ритму в цих студентів виявляється епізодично.

У процесі діагностичного етапу експериментальної роботи зафіксовано недостатнє проникнення у змістовну сутність мистецького твору, здійснення неповного аналізу музичних засобів, уникнення технічного відпрацювання деталей, що не сприяло досягненню ефективного результату навчальної роботи студентів, віднесених нами до даного рівня над навчально-виконавським завданням. У цих студентів майже повністю відсутні вміння щодо здійснення ритмічного самоаналізу, а власне виконання мистецького твору характеризується ритмічними огріхами.

Зафіксовано несформовані вміння студентів факультету мистецтв щодо самоконтролю над навчальними діями, що вимагає від викладача здійснення постійного керівництва як навчально-виконавською, так і самостійною роботою. Елементарні рефлексивні вміння студентів, віднесених нами до низького рівня сформованості музично-артистичного досвіду, не сприяють забезпеченню саморегуляції під час організації навчальної роботи учнів, що виявлялось у неусвідомленні наявності власних недоліків. Студенти даного рівня виявили певну нездатність до імпровізаційної роботи з ритмічними угрупованнями. Аналітична робота над музичною структурою мистецького твору зводиться у них до його фрагментарного опрацювання.

У студентів низького рівня недостатньо розвинуті креативні здібності. Зацікавленість студентів факультетів мистецтв навчальною роботою над мистецьким твором проявлялась лише тоді, коли навчальне завдання передбачало опрацювання нескладних фрагментів цього твору. Їх ставлення до фахового саморозвитку виявилось недостатнім, воно вирізнялось фрагментарністю навчального досвіду щодо опрацювання різного типу навчально-виконавських завдань.

Під час навчально-виконавської роботи над завданнями творчого характеру студенти даного рівня потребують контролю викладача. У процесі виконання навчально-виконавських завдань діагностичного характеру студенти факультетів мистецтв потребували додаткових роз'яснень. У процесі експериментальної роботи респонденти цієї групи не виявляли прояву комунікативних умінь під час залучення до групової навчально-виконавської діяльності з використанням засобів мультимедіа. Сучасні комп'ютерні технології використовуються ними задля отримання мінімального навчального результату.

За отриманими експериментальними даними на діагностичному етапі констатувальної роботи до високого рівня включено лише 16,8 % респондентів, до середнього рівня – 32,4 % студентів, низький рівень виявили 49,2 % студентів. На цій підставі можна стверджувати про те, що переважна більшість респондентів не виявляли глибоких знань щодо музично-ритмічного розвитку учнів шкільного віку з використанням засобів мультимедіа, інноваційних педагогічних технологій із використанням сучасних комп'ютерних технологій. Це зумовлено тим, що під час вивчення навчальних дисциплін музично-хореографічної підготовки питання формування музично-артистичного досвіду не було виокремлено, тому йому не була приділена потрібна увага.

У висновках доцільно зазначити, що проведений аналіз отриманих результатів констатувального експерименту уможливив виявлення таких складових музично-артистичного досвіду студентів факультетів мистецтв як теоретична і практична спрямованість на розроблену нами орієнтовну критеріально-показникову базу сформованості означеного феномена, а саме: усвідомлення майбутніми вчителями музики і хореографії цінностей мистецької діяльності, сформованість їхніх знань та вмінь, здатність до керівництва художньо-творчою діяльністю. Практична спрямованість визначених критеріїв музично-артистичного досвіду

зумовлена специфікою музично-хореографічного навчання, як складової фахової виконавської підготовки майбутніх учителів музики і хореографії. З метою оптимізації формування музично-артистичного досвіду майбутніх учителів музики і хореографії доцільно впровадити розроблену методику педагогічної роботи.

Література:

1. Авдієвський А.Т. (1996), Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження. Мистецтво у школі: зб. ст., упор. І.М. Гадалова. К.: УДПУ. Вип. І. С. 80-83.
2. Алексюк А.М. (1998), Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник для студ. і викл. вищ. навч. закл. К.: Либідь. 558, [1] с.
3. Бех І.Д. (2018), Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ-Чернівці: «Букрек». 320с.
4. Вітвицька С.С. (2015), Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя // Креативна педагогіка. Наук.-метод. журнал / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Вінниця. Вип. 10. С. 63-67.
5. Гончаренко С.У. (2011), Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге. - Рівне: Волинські обереги. 552 с.
6. Зязюн І.А., Сагач Г.М. (1997), Краса педагогічної дії: навч. посіб. для вчителів, аспірант., студ. К.: Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. 302, [1] с.
7. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., GeyangZh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.

8. Козир А. В. (2008), Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія]. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 378 с.

9. Орлов В.Ф. (2003), Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: монографія за заг. ред. І.А.Зязюна. К.: Наукова думка. 262 с.

10. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України. 274 с.

11. Побірченко О. (2013), Розвиток творчого потенціалу в майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 8 (Ч. 1). С. 221-227.

12. Рудницька О.П. (2005), Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 360 с.

13. Сластенин В.А. и др. (2002), Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. /В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. М.: Издательский центр «Академия». 576 с.

14. Щолокова О.П. (1996), Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя: монографія. К.: Укр. держ. пед. ун-т імені М.П.Драгоманова. 172, [1] с.

15. Ярошинська О. (2014), Освітній простір вищого навчального закладу як континуум для проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. [ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 2014. Вип. 35(88). С. 558-567.

References:

1. Avdievskyi A.T. (1996), Formation of personality on the basis of national and cultural revival. Art at school: coll. art., emphasis I.M. Gadalog. K.: UDPU, 1996. Vol. IS 80-83.(in Ukrainian).

2. Aleksyuk A.M. (1998), Pedagogy of higher education of Ukraine. History. Theory: textbook for students. And of fhighere ducation closing K.: Lybid. 558, [1] p. (inUkrainian).
3. Bekh I.D. (2018), Specialis month eway to spiritual values: monograph. Kiev-Chernivtsi: "Bukrek". 320 s. (inUkrainian).
4. Vitvitska S.S. (2015), Axiological pidhid before the development of the specialness of the maybutny guru // Creative pedagogy. Science method. journal / Academy of International Spivrobitnitva s Creative Pedagogy. Vinnytsia. - VIP. 10. - P.63-67. (inUkrainian).
5. Goncharenko S.U. (2011), Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary. Kind. 2nd. - Rivne: Volyncharms. 552 s. (inUkrainian).
6. Zyazyun I.A., Sagach G.M. (1997), The beauty of pedagogical action: textbook. way. For teachers, graduate students, students. K.: Ukrainian-Finnish Institute of Management and Business, 1997. 302, [1] p. (in Ukrainian).
7. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., GeyangZh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377. (in English).
8. Kozyr A.V. (2008), Professionalism of Music Teachers: Theory and Practice of Formation in the System of Bagatory Education: [monograph]. K.: Type of NPU name M.P. Dragomanov. 378 s. (inUkrainian).
9. Orlov V.F. (2003), Professional development of teachers of art disciplines: theory and technology: a monograph on the general. ed. I.A. Zyazyun. K.: Scientific opinion. 262 s. (inUkrainian).
10. Padalka G.M. (2008), Pedagogy of art (theory and methods of teaching art disciplines). Kyiv: Education of Ukraine, 2008. 274 p. (inUkrainian).

11. Pobirchenko O. (2013), Development of creative potential in future teachers of art disciplines. Problems of modern teacher training. 2013. No 8 (Part 1). P. 221-227. (in Ukrainian).

12. Rudnytska O.P. (2005), General and artistic pedagogy: a textbook. - Ternopil: Textbook Bogdan, 2005. 360 p. (in Ukrainian).

13. Slastenin V.A. et al. (2002), Pedagogy: Textbook. Manual for students of higher education. ped. study. institutions. V.A. Slastenin, I.F. Isaev, E.N. Shiyanov; Ed. V.A. Slastenin. M.: Publishing Center "Academy". 576 s. (in Russian).

14. Shcholokova O.P. (1996), Basics of professional artistic and aesthetic training of the future teacher: a monograph. K.: Ukr. state ped. M.P. Dragomanov University. 172, [1] p.

15. Yaroshynska O. (2014), Educational space of a higher educational institution as a continuum for designing the educational environment of professional training of future specialists. Pedagogy of creative personality for mation in higher and general education schools: collection. Science. etc. [ed. Col.: T.I. Sushchenko (ed.), etc. Zaporozhye: CPU, 2014. Issue. 35 (88). Pp. 558-567. (in Ukrainian).

Citation: Liu Shaohui (2022). LEVELS OF MUSICAL AND ARTISTIC EXPERIENCE OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC AND CHOREOGRAPHY. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 1(51). doi: 10.26886/2520-7474.1(51)2022.4

Copyright Liu Shaohui ©. 2022. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2520-7474.1(51)2022.5

UDC:378.011.051:78

**EMOTIONAL-EMPATHIC CONSTRUCTION OF THE FORMATION OF
MUSICAL AND RHYTHMIC SKILLS OF ARTS FACULTIES STUDENTS**

You Yuhui, Postgraduate

<https://orcid.org/0000-0003-4375-8869>

e-mail: 250607712@qq.com

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

The article examines the emotional and empathetic structural component of the formation of musical and rhythmic skills of students of arts faculties pedagogical universities. The structure of musical and rhythmic skills of future music teachers and choreography is defined as: cognitive-motivational, cognitive-initiative, emotional-empathic and result-active components, in the system of which the emotional-empathic construct plays an important role, which allows characterizing and revealing their content.

The criterion sense of this phenomenon is represented by indicators of the formation of musical and rhythmic skills of students of the faculties of arts, namely: the identification of emotional enthusiasm for the process of understanding and performing musical works in combination with musical and rhythmic improvisational elements; ability to reflexive analysis and self-regulation of pedagogical situations and manifestation of self-control and self-realization in the process of musical and rhythmic actions.

It is emphasized that the ability to control oneself in the process of performing musical-rhythmic actions covers various aspects of musical-rhythmic activity, which is manifested both in the internal and external layers of the performance work, which allows to represent the speed, accuracy, and coordination of musical-rhythmic movements, which are closely related is

related to auditory self-control and motor activity of future music and choreography teachers.

Keywords: *emotional-empathetic construct, component structure, formation of musical and rhythmic skills, students of arts faculties, criterion-index system.*

Ю. Юйхуй. Емоційно-емпатійний конструкт формування музично-ритмічних умінь студентів факультетів мистецтв/ Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна

У статті розглядається емоційно-емпатійний структурний компонент формування музично-ритмічних умінь студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Структурою музично-ритмічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії визначено: пізнавально-мотиваційний, когнітивно-ініціативний, емоційно-емпатійний та результативно-діяльнісний компоненти, у системі яких емоційно-емпатійний конструкт відіграє важливу роль, що дозволяє характеризувати і розкривати їх зміст.

Критеріальна сутність означеного феномена представлена показниками формування музично-ритмічних умінь студентів факультетів мистецтв, а саме: виявлення емоційної захопленості процесом усвідомлення та виконання музичних творів у поєднанні з музично-ритмічними імпровізаційними елементами; здатність до рефлексивного аналізу та саморегуляції педагогічних ситуацій та прояв самоконтролю та самореалізації в процесі музично-ритмічних дій. Підкреслено, що уміння контролювати себе у процесі здійснення музично-ритмічних дій охоплює різні сторони музично-ритмічної діяльності, яка виявляється як у внутрішньому, так і зовнішньому пластах виконавської роботи, що дозволяє представляти швидкість, точність, координованість музично-ритмічних рухів, що щільно

пов'язано зі слуховим самоконтролем та руховою активністю майбутніх учителів музики та хореографії.

Ключові слова: *емоційно-емпатійний конструкт, компонентна структура, формування музично-ритмічних умінь, студенти факультетів мистецтв, критеріально-показникова система.*

Вступ. У сучасному освітньому просторі України основна увага приділяється компетентнісному підходу до підготовки фахівців мистецького профілю загалом, та формуванню їхніх умінь та навичок у виконавській діяльності, зокрема. Тому виокремленні нами музично-ритмічні уміння студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів є вкрай важливими у процесі підготовки майбутніх учителів музики і хореографії до продуктивної діяльності. Адже успішне формування музично-ритмічних умінь студентів факультетів мистецтв дає їм змогу краще сприймати глибину художньо-музичного змісту образів мистецьких творів, що є необхідною умови підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі мистецької освіти. Тому особистість учителя музики і хореографії та його практична музично-педагогічна діяльність залишаються важливим аспектом наукового пошуку.

Аналіз останніх джерел із проблеми. У дослідженнях науковців (А.Алексюк, В.Бондар, Л.Гаврилова, С.Гончаренко, О.Єременко, М.Жалдак, І.Зязюн, В.Кухаренко, Г.Сагач, О.Щолокова та ін.), широко розглядається проблема розробки та впровадження ефективних форм, засобів та методів у навчальний процес ЗВО, простежується розвиток інноваційних процесів, що стрімко відбуваються у вищій освіті України. Провідними українськими науковцями у галузі мистецької освіти (А.Болгарський, А.Зайцева, А.Козир, О.Кузнецова, В.Лабунець, Л.Масол, О.Олексюк, В.Орлов, Г.Падалка, Є.Проворова, Т.Рейзенкінд,

О.Ростовський, О.Рудницька, М.Ткач, В.Федоришин, В.Шульгіна, Д.Юник та ін.) представлено різноманітні трактування умінь та навичок фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, які забезпечують успішність реалізації освітньої мети.

Мета статті полягає в розкритті компонентної структури музично-ритмічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії. Виокремлюючи емоційно-емпатійний конструкт вищезгаданої структури постає питання щодо ефективності виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв та їхньої підготовки до музично-педагогічної роботи з учнями. У зв'язку з цим виникає протиріччя між потребою забезпечення студентів факультетів мистецтв знаннями й уміннями щодо творчої роботи над мистецькими творами та їх практичним використанням у роботі з учнями, що й становить актуальність обраної нами проблеми.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних у компонентній структурі формування музично-ритмічних умінь студентів факультетів мистецтв є *емоційно-емпатійний конструкт*, представлений нами як чуттєве сприймання музики у поєднанні з хореографічними елементами на основі їх рефлексивного аналізу та здатності до регуляції емоційно-вольового стану їхньої виконавської діяльності. Основними показниками формування музично-ритмічних умінь студентів факультетів мистецтвнами обрано: виявлення емоційної захопленості процесом усвідомлення та виконання музичних творів у поєднанні з музично-ритмічними імпровізаційними елементами; здатність до рефлексивного аналізу та саморегуляції педагогічних ситуацій та уміння самоконтролю в процесі музично-ритмічних дій.

Виявлення емоційної захопленості процесом усвідомлення та виконання музичних творів у поєднанні з музично-ритмічними імпровізаційними елементами яскраво підкреслюється висловом такого

видатного педагога, як Г.Падалка, зокрема вона зазначає, що учні можуть вибачити викладачу спалах роздратованості, але ніколи байдужості[11]. Адже байдужість може загальмувати будь-який прояв інтересу учня до музичного та хореографічного мистецтва, тому тільки «емоційне резонування» викладача з учнем, який лише починає усвідомлювати те, що відбулося під час першої зустрічі із мистецьким твором, відкриваючи для себе новий світ, має поставати міцним фундаментом творчої роботи.

Б.Теплов, працюючи над проблемою музикальності у своєму дослідженні, робить сутнісні висновки щодо основи, яка міститься в емоційності музичних переживань, відмічаючи, що поза емоційним шляхом неможливо досягнути зміст музики. Її розуміння, якщо під цим криється не лише сприйняття зовнішньої структури музичної тканини, завжди є емоційним розумінням. До того ж, учений відмічає, що сприйняття, переживання музики має обов'язково йти через емоцію, але не завершуватися нею. Засобами емоції пізнається світ. Сприйняття музики у всій глибині та змістовності можливо тільки в контексті інших засобів пізнання, що виходять за межі музики. Світ музичних образів не може бути до кінця зрозумілим «сам із себе»[17, 23-25].

Ідентичні думки віднаходимо у В.Орлова, який стверджує, що найбільш ефективною формою переживання музики є виконання, і дуже велике значення його як дієвого засобу, що веде до найбільш глибокого і повного розуміння мистецького твору. При цьому емоційна сторона сприйняття мистецьких творів є першою і специфічною пізнавальною сходинкою. На наступних етапах розвитку майбутній фахівець поруч із емоційним началом все більш розвиває власний інтелект, і роль свідомого елемента по відношенню до музики і у роботі значно підвищується[10]. Тобто логічне і емоційне повинно йти поруч, причому логічна виваженість та емоційна насиченість доповнюють одна одну.

Простежуючи поетапність роботи над мистецьким твором необхідно виокремити певні моменти. Так, доцільно зазначити, що спостерігаючи розучування окремого твору помічаємо, щозазвичай на початку роботи над ним увагою виконавця, в основному заволодіває характер музики, емоційне сприйняття її є надзвичайно гострим. Виразні деталі твору: яскраві мелодичні звороти, модуляції, темброві співставлення і кольори – все це набуває високого емоційного та естетичного задоволення в процесі гри. Але чим більше працює виконавець над твором і зживається із ним, тим більше починає цікавитися тим, якими засобами автор твору досягнув такої виразності та яскравості музики, якими шляхами розвиваються художньо-музичні образи твору. Тоді зростає і захоплення інтелектуальне, тісно пов'язане з емоційним, витікає з нього і поглиблює емоційну сторону сприйняття [13].

Таким чином, почуття є початком, відправною точкою вивчення мистецьких творів, що уможлиблює те, що виконавці дуже багато знаходять інтуїтивно, а потім, аналізуючи результати власної творчої праці, призводять задум, його смисл і форму втілення до повного завершення. Зважаючи на це, атмосфера має навіювати творчі думки, спонукати до проявів імпровізаційних моментів, які мають великого значення для учнів на усіх етапах роботи, як початковій, що актуалізує і унаочнює перші емоційні враження вихованця, так і на наступних етапах, все більше і більше занурюючись у сам творчий процес.

Саме на таких обставин, творча одухотворена атмосфера уроку, його емоційна забарвленість, закоханість у музику, в кожен нюанс і штрих, уміння не стільки словами, скільки озвученими прикладами захоплювати, доводити і показувати красу твору має панувати на заняттях. Тому важливоніколи і ніщо не виконувати механічно, навіть при виконанні гам та вправ слід прагнути до усвідомленості та захопливості

звучання. В.Медушевський вбачав заражаючий та навіювальний ефекту пробудженні у слухачів емоційних та соматичних реакцій. Автор спостерігав те, що «під час прослуховування музики істотним моментом є емоційні та емоційно-оцінні процеси»[8, 24]. Отже, логічно у емоційно-емпатійному компоненті постає такий показник як здатність до рефлексивного аналізу та саморегуляції педагогічної ситуації.

На думку В.Медушевського, розпізнаючи емоції, які входять складовою частиною до структури художнього змісту музики, слухач одночасно і проникається ними, тобто сприймає їх не лише зі сторони, як образ, як чийсь почуття, але і як власні переживання. Емоційно-оцінні реакції слухача можуть бути позитивними або негативними в залежності від того, наскільки музика відповідає на його приховані бажання і художні потреби. Реакції відображають глибинний процес засвоєння слухачем твору, у ході якого він співвідноситься з усіма сторонами його особистості та індивідуальності, з його психічною організацією, темпераментом, системою ідеалів, навіяних оточуючою його культурою суспільства, але індивідуально ним сприйнятою[8, 20].

Саме в процесі цієї роботи виникає потреба у прояві музично-ритмічних умінь майбутнього вчителя музики та хореографії, які проявляються через здатність до рефлексивного аналізу, що допоможе відстежити всі ці реакції, унаочнити включеність студента у процес самовиховання музичних здібностей та здатностей. При цьому рефлексивний аналіз допомагатиме студентам виділяти закономірності минулої діяльності для того, щоб ураховувати їх у теперішньому часі, а також закладаючи для формування і оцінки картини майбутнього. Тільки у практичній діяльності майбутній учитель музики та хореографії зможе проявити те, як він самотужки здатен вирішувати і утворювати різні педагогічні ситуації.

Відмітимо, що рефлексивний аналіз може здійснюватися у основних двох напрямках – стосовно власної мистецької діяльності, а також стосовно групи учнів, з якими проводиться урок. Так, рефлексивний аналіз майбутнього вчителя хореографії має охоплювати структурний аналіз музично-хореографічного твору, перегляд втілення пластичних рухів, досягнення цілі через логічність дій, констатацію прогресивності світосприйняття, наявності натхнення і уміння створити зацікавленість. Рефлексивний аналіз майбутнього вчителя музики, на думку А.Козир може виявлятися через підготовку до мистецьких занять, а саме уміння співвідносити те, що вже вдалося закріпити в автоматичних діях і те, що далі потребує удосконалення, урахування різних позицій і технічних прийомів та засобів, тощо[7].

Сучасні дослідження з теорії та методики мистецького навчання [1; 6; 7; 9; 10; 11; 12; 15] містять чітку думку щодо необхідності й ключової позиції рефлексивного аналізу. Зокрема, Г.Падалка вбачає цінність цього процесу в самоаналізі, самопізнанні як студентів факультетів мистецтв, такі учнів. Науковиця відмічає, що такий аналіз охоплюватиме зіставлення цінностей внутрішнього розуміння життя учнями із духовними, морально-світоглядними моментами і позиціями, які актуалізуються у мистецтві в конкретному творі, виявлятиме співвіднесення найглибших переживань особистості з художніми оцінками композитора, хореографа, також відстежуватиме особистісні художні уміння по відношенню до досягнень інших студентів у мистецькій галузі. У результаті цього має напрацюватися адекватна самооцінка, що є неодмінною складовою педагогічної діяльності [11].

Рефлексивний аналіз допомагає вибудовувати у майбутнього вчителя музики та хореографії продуктивну позицію щодо самого себе. Наступним буде перехід до процесу регуляції, відносно усвідомленої Я-позиції, що запускає ланцюжок із додаванням функції самоконтролю. У

даному контексті доречно навести погляди В.Федоришина щодо даного питання, який розуміє розвиток професіоналізму, а в нашому випадку формування музично-ритмічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії через здатність до рефлексивного аналізу, саморегуляції педагогічних дій, на основі чого відбувається збалансування, гармонічне і послідовне співставлення ідеального–Я у теперішньому (розвинена система самооцінки) і майбутньому [18].Інструментарієм у даному процесі виступатиме пошук досконалого «тренажу» самого себе, підбір найуніверсальніших прийомів, що забезпечать розвитку необхідному напрямку.

Таким чином, має напрацьовуватися адекватність позиції щодо власної компетенції у теперішньому, здійснюватиметься розвиток системи самооцінки, самоконтролю, що уможливлуватиме розвиток і визначатиме основні моменти, до яких майбутній вчитель музики та хореографії буде прагнути в майбутньому. Все це загострюватиме увагу на процесах діяльності, а також її зміні та розвитку за допомогою рефлексивного механізму[5]. Механізм полягатиме у тому, щоб усвідомити спосіб певної дії у музичній сфері, виокремити певні ланки у ньому, які можна удосконалити одразу, або ж втілювати протягом певного періоду, чи достатньо тривалого періоду часу, вибудовувати новий спосіб дії і «відшліфувати» його у практиці. Це може стосуватися індивідуальних технічних можливостей, творчого та фізичного потенціалу, прояву щирості емоцій, здатності вживатися у певний образ, яке стає можливим через володіння технічним і артистичним арсеналом мистецтва.

Зокрема, саморегуляція педагогічних дій може бути одразу помічена через виникнення відповідної реакції на творчий порив майбутнього вчителя музики та хореографії учнями. Такий процес має спонукати до асимілювання відчуттів студента, а на більш пізньому етапі

викликати більш уважніше вглядання або вслухання в те, до чого закликає вчитель, утворення «унісону» думок під час заняття, або ж навпаки, надання форми творчого обговорення, з висуванням індивідуальних, контрастних думок та ін. Так, здатність до саморегуляції педагогічної ситуації включає проєкцію на регуляцію себе, правильне усвідомлення своїх педагогічних дій і наслідків цих дій, а також на швидке реагування через посилення або послаблення деяких із них, що ефективно відображається на навчальному процесі одразу[7]. Це має реалізовуватися через правильне налаштування спілкування, орієнтування у взаємовідносинах, організаторські моменти (агрегація інтересів) та ін.

Ще одним важливим показником емоційно-емпатійного компонента є вміння контролювати себе у процесі власних музично-ритмічних дій. Як відомо, Л.Виготський багаторазово наголошував, що «в основу виховного процесу має бути покладена особиста діяльність учня і все мистецтво вихователя має бути зведене до того, щоб спрямовувати і регулювати цю діяльність» [2, 82-83]. Але для того, щоб керувати музично-ритмічною діяльністю учнів, необхідною умовою є вміння контролювати себе у виконавському процесі.

Тому, зважаючи на специфіку і дуалістичність цього процесу, який протікає у двох паралельних площинах, взаємодіючи між собою, удосконалюючи координаційність рухів, ми маємо ураховувати те, що можуть бути наявними фактори, які фіксуватимуть проблеми в певному моменті, впливаючи на загальний процес музично-ритмічних дій[12]. У першу чергу, це стосується питання взаємозв'язку внутрішнього і зовнішнього ритму у хореографічному втіленні. Зовнішнім ритмом прийнято вважати такий, що сприймається у формі певного малюнку рухів, тобто шляхом візуалізації. Видатний режисер К.Станіславський називав його «видимим, а не лише відчутим» [16, 104]. Такий зовнішній

ритм завжди народжується під впливом внутрішнього ритму, який проявляє душевний стан, виникає під дією певних запропонованих обставин і визначає інтенсивність переживань танцівника або музиканта, керує його поведінкою, що в свою чергу впливає на нього. І зовнішній, і внутрішній ритми не можуть бути розірваними.

Важливо також у процесі власних музично-ритмічних дій встановлювати гармонію взаємодії фізичних і психічних функцій, про яку активно проголошував Е.Жак-Далькроз, що дозволить майбутньому вчителю музики та хореографії якісно виконувати необхідні рухи, уникаючи зайвих м'язових скорочень, виявляти і виконувати різні відтінки музики, як часові, так і динамічні [4]. Підтвердження даного явища у єдності фізичного і психічного аспектів під час власного виконання музично-ритмічних дій вбачаємо у наукових думках Л.Виготського, який логічно пояснював наступне. «Для того, щоб здійснився будь-який рух, необхідна наявність у свідомості образу або згадування про ті подразники, які були із цим рухом пов'язані...Усілякий довільний рух першочергово має відбутися ніби мимовільно для того, щоб викликати відповідну кінестетичну реакцію, тобто відповідний внутрішній подразник. І тільки згодом, шляхом поновлення цієї реакції можливе повторення руху у вигляді довільного акту» [2, 194-195].

З огляду на це, уміння контролювати себе в процесі власних музично-ритмічних рухів полягатиме у розподіленні м'язового напруження з наступним його розслабленням. Саме таке уміння керувати своїм м'язовим апаратом дає велику роль у ритмічному самовідчутті та статиці. Залишаючись у нерухомому положенні динамічних засобів, майбутній вчитель музики і хореографії, згідно думкам К.Станіславського, буде шукати зовнішню виразність у правильному розподіленні м'язової енергії по всьому тілу і звільненню тіла від зайвої напруги. Внутрішній ритмічний стан підкаже ступінь

напруженості, надасть тілу необхідного положення, і уможливить точність виконання музично-ритмічних рухів [16, 161].

Музично-ритмічні уміння у даному показникові можуть виражатися через набуті навички правильно вибудувати великі, середні, малі, важливі і другорядні метро-ритмічні завдання у творі, які мають між собою взаємодіяти, утворюючи метро-ритмічний каркас[4]. Кожен з таких фрагментів має виконувати певне завдання, що урівноважуватиме усі структурно-організуючі функції ритму. Але слід пам'ятати, що поділ на фрагменти є тимчасовою мірою, що їх необхідно об'єднати. Від цього залежатиме кінцева побудова композиційної стрункости форми твору, її ясність, гармонійність, цілісність музичної думки. Сюди також відноситься уміння вчити не «працювати» (так звання «муштра»), а грати (танцювати), уміти подолати неохайність гри, її розкиданість, боротися з прямолінійністю і примітивністю, що можуть бути привнесеними із «сухих» механічних вправ, тощо.

Іншу сторону досліджуваного показника маємо обґрунтувати, спираючись на аргументи В.Петрушина, котрий фіксує, що «здатність до тонких, точних, швидких і спритних рухів є тією гідністю, що високо цінується як і гострий музичний слух, цупка музична пам'ять і гарне почуття ритму» [13, 153-154]. До того ж, учений відмічає, що не зважаючи на те, що музично-виконавські рухи багато в чому залежать від природньої обдарованості, потрібні навички можна покращити за допомогою відповідних методів навчання.

У **висновках** доцільно зазначити, що розглядаючи значення формування музично-ритмічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії з позиції емоційно-емпатійного компоненту, домінуючу ролі набуває органічне поєднання логічної виваженості та емоційної насиченості в процесі виконавської діяльності. Важливими також виступають уміння контролювати себе у процесі власних музично-

ритмічних дій, що охоплюють різні сторони музично-ритмічної діяльності, які виявляються як на внутрішньому (психологічному), так і на зовнішньому (фізичному) пластах виконання, що демонструє швидкість, точність, координованість рухів, пов'язаних зі слуховим контролем та творчо-руховою активністю студентів факультетів мистецтв.

Література:

1. Авдієвський А.Т. (1996), Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження. Мистецтво у школі: зб.ст., упор. І.М.Гадалова. К.: УДПУ. Вип. I. С. 80-83.
2. Выготский Л.С. (1998), Психология искусства [сост. М.Г. Ярошевский. Рн/Д.: Феникс.479, [1] с.
3. Гончаренко С.У. (2011), Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге. Рівне: Волинські обереги. 552 с.
4. Жак-Далькроз Э. (2008), Ритм. М.: Издательский дом «Классика – XXI». 248с.
5. Зязюн І.А.,Сагач Г.М.(1997), Краса педагогічної дії: навч. посіб. для вчителів, аспірант., студ. К.: Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу. 302, [1] с.
- 6.Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., GeyangZh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.
7. Козир А. В. (2008), Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія]. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 378 с.
8. Медушевский В. (1989), Музыкальное мышление и логос жизни. Музыкальное мышление: сущность, категории, аспекты исследования. К.,с. 18-34.

9. Новікова О.В. (2012), Творча рефлексія: традиції та перспективи дослідження. Наука і освіта. № 9. С. 158-161.
10. Орлов В.Ф. (2003), Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: монографія за заг. ред. І.А.Зязюна. К.: Наукова думка. 262 с.
11. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України. 274 с.
12. Парфентьева І.П., Матвійчук Е.О. (2017), Аналіз складових професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. № 4. С. 406-410.
13. Петрушин В.И. (2008), Психология и педагогика художественного творчества: учеб. пособие. М.: Академический Проект: Гаудеамус. 490 с.
14. Роджерс К.Р. (1994), Взгляд на психотерапию. Становление человека, общ. ред. и перевод Е.И. Исениной. М: Прогресс. 480с.
15. Рудницька О.П. (2005), Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан. 360 с.
16. Станиславский К. (1985), Работа актера над собой. М.: Искусство, 1985. Ч. I.: Работа актера над собой в творческом процес се переживания. 472 с.
17. Теплов Б.М. (1985), Психология музыкальных способностей. Избранные труды в 2-х томах; ред. Н.С.Лейтес. М.: Педагогика. Т.1. С. 42 –222.
18. Федоришин В.І. (2013), Акмеологічний розвиток майбутнього вчителя музики в творчому навчальному колективі: монографія. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова. 263 с.

References:

1. Avdievskyi A.T. (1996), Formation of personality on the basis of national and cultural revival. Art at school: coll. art., emphasis I.M. Gadalov. K.: UDPU, 1996. Vol. IS 80-83.(in Ukrainian).
2. Vygotsky L.S. (1998), Psychology of art [comp. M.G. YaroshevskyRn/D.: Phoenix, 1998. 479, [1] p.(in Russian).
3. Jacques-Dalcroze E. (2008), Rhythm. M.: Izdatelskydom "Klassika - XXI", 2008. 248p.(in Russian).
4. Goncharenko S.U. (2011), Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary. Kind. 2nd. - Rivne: Volyncharms. 552 s.(in Ukrainian).
5. Zyazyun I.A., Sagach G.M. (1997), The beauty of pedagogical action: textbook. way. For teachers, graduate students, students. K.: Ukrainian-Finnish Institute of Management and Business. 302, [1] p.(in Ukrainian).
6. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., GeyangZh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.(in English).
7. Kozyr A.V. (2008), Professionalism of Music Teachers: Theory and Practice of Formation in the System of Bagatory Education: [monograph]. K.: Type of NPU name M.P. Dragomanov. 378 s. (inUkrainian).
8. Medushevsky V. (1989), Musical thought and logos of life. Musical thinking: essence, categories, aspects of research. K., 1989. P. 18-34.(in Russian).
9. Novikova O.V. (2012), Creative reflection: traditions and perspectives of research. Science and education. № 9. pp. 158-161.(in Russian).
10. Orlov V.F. (2003), Professional development of art teachers disciplines: theory and technology: a monograph on the general. ed. I.A. Zyazyun. K.: Scientific opinion. 262 s.(in Ukrainian).

11. Padalka G.M. (2008), Pedagogy of art (theory and methods of teaching art disciplines). Kyiv: Education of Ukraine, 2008. 274 p. (in Ukrainian).

12. Parfentieva I.P., Matviychuk E.O. (2017), Analysis of the components of professional competence of a future music teacher. Scientific Bulletin of Mykolayiv National University named after V.O. Sukhomlinsky. Series: Pedagogical sciences. № 4. pp. 406–410.(in Ukrainian).

13. Petrushyn V.I. (2008), Psychology and pedagogy of artistic creativity: allowance M.: Academic Project: Gaudeamus. 490 p.(in Russian).

14. Rogers K.R. (1994), A Look at Psychotherapy. Becoming a person /Society. ed. And translation by E.I. Isenina. M: Progress. 480 p.(in Russian).

15. Rudnytska O.P. (2005), General and artistic pedagogy: a textbook. - Ternopil: Textbook Bogdan, 2005. 360 p. (inUkrainian).

16. Stanislavsky K. (1985), The actor's work on himself. M.: Art, 1985. CHI: The actor's work on himself in the creative process of experience. 472 p.(in Russian).

17. Teplov B.M. (1985), Psychology of musical abilities. Selected works in 2 volumes; ed. N.S. Leites. M.: Pedagogy. T.1. P. 42-222.(in Russian).

18. Fedoryshyn V.I. (2013), Acmeological development of the futur music teacher in a creative educational team: monograph. K.: NPU named after M.P.Dragomanov. 263 p.(inUkrainian).

Citation: You Yuhui (2022). EMOTIONAL-EMPATHIC CONSTRUCTION OF THE FORMATION OF MUSICAL AND RHYTHMIC SKILLS OF ARTS FACULTIES STUDENTS. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 1(51). doi: 10.26886/2520-7474.1(51)2022.5

Copyright You Yuhui ©. 2022. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

CONTENT

I. ART AND ART CRITICISM

CULTURAL-AESTHETIC COMPONENT OF COLOR IN ADVERTISING DESIGN

5

Svitlana Pryshchenko, Prof. Dr. Hab. in Art Studies, Dr. Hab. in Design

Tetyana Senchuk, Ph.D. in Design, Associate Professor

II. PHILOSOPHICAL SCIENCES

HUMANIZATION OF SCIENCE AS A RESPONSE TO THE CHALLENGES OF SOCIALLY TURBULENT SPACE

21

Oleh Kubalskyi, applicant

III. PEDAGOGICAL SCIENCES

FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF LANGUAGE STRATEGIES IN THE DOMESTIC SPACE OF PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF HISTORICAL DEVELOPMENT

38

Inna Doroshenko, Postgraduate student

LEVELS OF MUSICAL AND ARTISTIC EXPERIENCE OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC AND CHOREOGRAPHY

53

Liu Shaohui, Postgraduate

EMOTIONAL-EMPATHIC CONSTRUCTION OF THE FORMATION OF MUSICAL AND RHYTHMIC SKILLS OF ARTS FACULTIES STUDENTS

69

You Yuhui, Postgraduate